

AZƏRBAYCAN AŞIQLARI
Ashiqs of Azerbaijan

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Laihənin müəllifi:
SƏNUBƏR BAĞIROVA

Fotoqraf:
MƏMMƏD RƏHİMOV

Dizayn:
«AZERİFF ART»

*Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm
Nazirliyinin dəstəyi ilə nəşr edilmişdir.*

BAKİ 2009

AZƏRBAYCAN AŞIQLARI
Ashiqs of Azerbaijan

- 1806 -

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin

İşlər İdarəsi

PREZİDENT KİTABXANASI

Ön söz

İki kompakt diskdən ibarət olan bu albom bizim müasir aşiq musiqisinin lent yazılarının nəşri və xüsusilə də, Azərbaycan mədəniyyət və turizm Nazirliyinin Parisin dünya xalqlarının mədəniyyət Evi (Maison des cultures du Monde) ilə birgə buraxdığı “Azərbaycan aşiq musiqisinin antologiyası” albomunun davamıdır. 2008-ci ilin antologiyası xaricdə, Fransa, İtaliya, Macarıstan, Böyük Britaniya, Türkiyə və ABŞ-dəki mütəxəssislərin böyük marağına və müsbət rəylərinə səbəb olmuşdur.

Əvvəlki antologiyada olduğu kimi bu albomda da biz Azərbaycan aşiq məktəblərinin, poetik və musiqi janrlarının və fərdi ifa tərzlərinin rəngarəngliyini göstərməyə çalışmışıq. Əlbəttə, nə iki, nə də dörd audio disk bəs etməz ki, Azərbaycan aşiq musiqisinin bütün zənginliyini özündə cəmləşdirsin və təkcə bu gün Azərbaycan Respublikasında bir neçə yüz sayda olan bütün Azərbaycan aşıqlarının yaradıcılığını əks etdirdsin. Bununla belə, bütün labüd məhdudiyyətlərə baxmayaraq, bu disk albomları müasir aşiq incəsənətindəki əhəmiyyətli bir boşluğu doldurur. Onlar, demək olar ki, bu növ ilk nəşrdir, yəni antologiyadır ki, müasir Azərbaycan aşiq sənəti və onun daşıyıcıları haqda geniş məlumat verir. Və bu keyfiyyətdə onlar aşiq musiqisinin toplanması, öyrənilməsi, Azərbaycanda və xaricdə populyarlaşdırılmasına ciddi töhfədir.

Preface

This album consisting of two CDs is the production of recordings of our modern ashig music and the continuation of the “Anthology ashig” album released by the Ministry of Culture and Tourism of the Republic of Azerbaijan in cooperation with Maison des cultures du Monde (Paris). The anthology 2008 caused a great interest and positive opinion of the specialists in the foreign countries, such as France, Italy, Hungary, United Kingdom, Turkey and USA.

As in the first anthology, in this album we have tried to show the diversity of Azerbaijani ashig schools, poetic and musical genres and personal performance manner. Of course, neither 2 nor 4 CDs will be enough to focus in itself all richness of Azerbaijani ashig music and to reflect the creativity of all Azerbaijani ashigs. Besides, notwithstanding all unavoidable restrictions, these CD albums fill up a gap in modern ashig art. Those are the first of such kind of productions that give broad information on Azerbaijani ashig art and its bearers. In this regard they make a serious contribution to collection, study and popularization of ashig music in Azerbaijan and abroad.

AZƏRBAYCAN AŞIQLARI

Ümumi məlumatlar

Əgər Azərbaycan xalqının bütün mədəni irsindən onun üçün əlamətdar olan bir neçə təzahürü ayırsaq, aşiq sənəti bunların içərisində ilk yerlərdən birini tutur. O, Cənubi Qafqaz, İran, Şərqi Anadolu və Rusiyada (Dağıstanda) yaşayan, bir hissəsi (hazırda 8 milyondan çoxu) 1918-ci ildən bəri öz dövlətçiliyinə malik (Azərbaycan Demokratik Respublikası), Azərbaycan dilində danışan əlli milyonluq xalqın milli və bədii özünüifadəsinin demək olar, ən populyar formasıdır. «Əli sazlı aşiq» - azərbaycanlıların şüurundakı və olsun ki, şüuraltındakı bu obraz milli, xalq mədəniyyətinin ən ulu, ilkin, təməl qatları ilə bağlıdır.

Aşıq – şair, bəstəçi, ənənəvi xalq aləti olan saz ifaçısı, dastançı, aktyor-improvizator, bəzən hətta rəqqasdır. Əlbəttə, heç də hər bir aşıq eyni zamanda həm şeir yazma, həm də musiqi bəstələmə qabiliyyətinə malik deyildir. Ötənlərdə olduğu kimi, indi də aşıqlar arasında müəyyən mənada «ixtisaslaşma» mövcuddur: onların bir qismi «el şairi» kimi tanınır, digərləri poetik və ya bəstəçi istedadlarını saz ifaçılığı sahəsindəki ustalıqları ilə uzlaşdırırlar. “İfaçı aşıq” kimi ad qazanmış sənətkarlar daha çoxdur. Onlar aşıq sənətinin daşınmasında və inkişafında mühüm rol oynayırlar. XX əsrin ikinci yarısında sazın inkişafı və çalğı texnikasının mürəkkəbləşməsi ilə əlaqədar olaraq bu alətdə ifa etmə – saz ifaçılığı aşıq sənətinin müstəqil sahəsinə çevrilmişdir.

Aşıqların musiqili-poetik irsi şifahi yol ilə yaradılır, şifahi şəkildə yaşayır və şifahi ənənə üzrə nəsil-dən-nəsilə ötürülür ki, bu da təbii olaraq həmin irsin qismən itirilməsinə gətirib çıxarır. Ortaçağ aşıq poeziyasının bir sıra əsərləri həmçinin, həm ədəbiyyatçılar, həm də savaqlı poeziya həvəskarları tərəfindən tərtib olunmuş çoxsaylı qədim poetik əlyazma məcmuələrdə (cünglərdə) qorunub saxlanmışdır. Dirili Qurbani (XVI əsr), Sarı Aşıq, Abbas Tufarqanlı (XVII əsr), Xəstə Qasım, Abdalgülablı Valeh (XVIII əsr), Dilqəm, Ələsgər, Hüseyn Şəmkirli, Hüseyn Bozalqanlı, Molla Cümə (XIX əsr) və digər böyük

sənətkarların irsi bu gün də Azərbaycan aşıqlarının aktiv repertuarını təşkil etməkdədir. Aşıq əsərləri ağızdan-ağıza keçib dəyişikliklərə uğrayaraq nəticə etibarilə kollektiv yaradıcılıq məhsuluna çevrilə bilər. Lakin folklordan fərqli olaraq aşıq sənəti adsız – müəllifsiz deyildir. Hətta ən kiçik şeirdə də son misralarda (bayatı istisnadır; burada ilk misralarda) aşıq öz adını və ya təxəllüsünü bildirərək, sanki şeirə öz möhürünü basır.

Azərbaycan aşıq sənəti tarixi onun yüzlərlə daşıyıcısının – görkəmli ustad və ifaçının adını qoruyub saxlamışdır. Və bu gün Şimali Azərbaycanda həmin sənətin 400 nəfərədək nümayəndəsi var. Mütəxəssislərin ehtimalına görə, bütün dünya üzrə Azərbaycan aşıq sənətinin peşəkar daşıyıcılarının sayı isə 2 min nəfərə yaxındır.

Bu gün aşıqların əsas dinləyici auditoriyasını kənd əhalisi və bir vaxtlar əyalətdən gəlmiş şəhərlilər təşkil edir ki, bu auditoriyanın sosial mühiti həm sadə insanlardan, həm də ziyalılardan – ədəbiyyatçılar, alimlər, professorlar, akademiklər, parlament üzvlərindən ibarət ola bilər. Amma aşıq sənəti həmişə kənd sakinlərinin sənəti olmamışdır.

XVI-XVIII əsrlərdə bu sənət həmçinin, şəhər və hətta saray mühitində geniş yayılmışdı.

Hər bir peşəkar yaradıcılıq fəaliyyətində olduğu kimi aşıq sənətinin

də öz peşəkar öyrətmə institutu ərşəyə gəlmişdir. Ənənəyə görə, peşəkar biliklər müəllim (ustad) tərəfindən şagirdə, «ustada qulluq etmə» adlanan və çox zaman 3-5 il müddəti qədər uzun çəkən birbaşa ünsiyyət prosesində aşılır. Bir qayda olaraq, ustad dəvət olunduğu toylara və müxtəlif məclislərə öz şagirdlərini də götürür ki, onlar burada həm onun repertuarını mənimsəyir, həm də ifa tərzini, aşıq məclislərinin aparılma qaydalarını əxz etməklə əyani dərs alırlar. Aşıq sənəti tarixində, xüsusən də XIX əsrdə çox vaxt «ustad-şagird» münasibətləri ata və oğul, ya da əmi/dayı və qardaşoğlu/bacıoğlu arasında formalaşmışdır. Bir çox müasir aşıqlar bu cür aşıq sülalələrindən başlanğıc götürürlər. Bu gün peşəkar biliklərin ötürülməsinin hələ də Azərbaycanda yaşamaqda olan ənənəvi (ustad-şagird) forması ilə yanaşı aşıq sənətinin tədrisi dövlət musiqi təhsili sistemi, o cümlədən də Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində verilən ali təhsil vasitəsi ilə də gerçəkləşdirilir.

Aşıq sənəti həmçinin, həvəskarlar arasında da geniş yayılmışdır. Qazax, Tovuz, Kəlbəcər, Gədəbəy, Ağstafa, Şamaxı, Qobustan bölgələrində, eləcə də Borçalıda (Gürcüstandakı azərbaycanlı etnik anklavı), yəni oğuz-qıpçaq türklərinin tarixi torpaqlarında, bir çox ailələr evdə saxlayırlar ki, insanlar öz zövq-səfası üçün bu alətdə aşıq havaları ifa edirlər.

Azərbaycan aşıq sənəti XX əsrdə öz tarixi məzmun və funksiyasını müəyyən qədər dəyişmişdir: dinləmə mədəniyyəti əvvəlki səviyyədə həssas deyildir, dastançılıq ənənəsi (dastan ifaçılığı və yaradıcılığı) itib getməkdədir, aşıqların statusu da xeyli dərəcədə aşağı enmişdir. Aşıqlar Azərbaycan cəmiyyətində həmişə musiqiçilər və ya rəssamlardan daha yüksək statusa malik olmuşlar. Azərbaycan aşıqları arasında öz sənətinə münasibətdə davranışın müəyyən etik kodeksi formalaşmışdır ki, bu da öz mükəmməl ifadəsini Aşıq Ələsgərin məşhur «Gərəkdi» qoşmasında tapmışdır.

*Aşıq olub diyar-diyar gəzənin
Əvvəl başda pürkamalı gərəkdi.
Oturub-durmaqda ədəbin bilə,
Mərifət elmində dolu gərəkdi.*

*Xalqa həqiqətdən mətləb qandır,
Şeytani öldürə, nəfsin yandır,
El içində pak otura, pak dura,
Dalısınca xoş sədalı gərəkdi.*

*Danışdığı sözün qiymətin bilə,
Kəlməsindən ləli gövhər süzülə,
Məcəzi danışa, məcəzi gülə,
Tamam sözü müəmmalı gərəkdi.*

*Arif ola, eyhamınan söz qana,
Naməhrəmdən şərm eyləyə, utana,
Saat kimi meyli haqqa dolana,
Doğru qəlbi, doğru yolu gərəkdi.*

*Ələsgər haqq sözün isbatın verə,
Əməlin mələklər yazı dəftərə,
Hər yanı istəsə, baxanda görə,
Təriqətdə bu sevdalı gərəkdi.*

«Aşıq gördüyünü çağırar», «aşığı ağladan bir daha gülməz» kimi Azərbaycan atalar sözlərində, bütövlükdə xalqın ənənəvi təsəvvürlərində aşıq, xüsusən də «haqq aşığı» adlandırılanlar əziz tutulmuş, xalqın hörmət və məhəbbəti həmişə onları hifz etmişdir. Aşıqlara bu məxsusi münasibətin səbəbləri yalnız onların xalq arasında populyarlığı ilə deyil, həm də aşıq sənətinin tarixi genezisi ilə əlaqədardır.

Mənbələr, tarix

Azərbaycanda aşıq ənənələrinin yaşı yüz illərlə ölçülür və o öz başlanğıcını görkəmli ədəbi abidəsi «Kitabi-Dədə Qorqud» olan türk ozanlarının sənətindən götürür. Ozanlar – nəğməkarlar, dastançılar, qopuz adlanan qədim simli alətinin ifaçıları, türk dilinin, eposunun, daha geniş, türk ruhunun qoruyucuları oğuz-türk tayfaları arasında xüsusi mənəvi nüfuz sahibi idilər. Bunlardan ən hörmətliləri, məsələn, məşhur ozanlar Dədə Qorqud, Dədə Abbas, Dədə Yedigər, Dədə Qasım, Dədə Kərəm «dədə» (mənevi ata) titulu daşıyırdılar. Ozanların XVII əsrdə tarix səhnəsindən getmələri bir sıra səbəblərlə şərtlənmişdi. Belə ki, İslamın, onun üstmilli ideologiyasının türk-oğuzlar arasında geniş şəkildə təbliği, ərəb dilinin, ədəbiyyatının və bütövlükdə İslam dəyərlərinə istiqamətlənmiş mədəniyyətinin üstün mövqeyə çıxarılması ozan sənətinin təməl-əsasını aradan çıxarıf və qaçılmaz şəkildə türkcülük daşıyıcısı olan ozanları cəmiyyətdən xaric vəziyyətə salırdı. Bəzi anlamda qocaman ustad ozan Dədə Yedigər və cavan aşıq Dirili Qurbani arasında XVI əsrdə Gəncədə baş tutmuş yarışın aşığın qələbəsi ilə başa çatmasını özünəməxsus

«dövr nişanı», dəyişən zamanənin rəmzi hesab etmək olar. Qədim ozanların irsi Azərbaycan, türkmən, qazax, uyğur, türk və özbək xalq nəğməkarları-dastançılarının ümumi təməl-başlanğıcı idi. XVI-XVII əsrlərdə Azərbaycanda və Türkiyədə öz aşiq, eləcə də Türkmənistan, Özbəkistan və İranda baxşı sənəti ənənələrinin formalaşması ilə bu xalqlardan hər birinin sənətində fərdi cizgilər – məxsusi musiqili-poetik material, musiqi alətləri ərsəyə gəlir.

Aşiq ənənələri Azərbaycan mədəniyyətində XV- XVI əsrlərdən etibarən kök salmağa başlayır, amma «aşiq» termininin özü bizim hazırda bu anlayışa verdiyimiz mənanı dərhal almamışdır. Onun etimologiyası ilə bağlı müxtəlif fikirlər mövcuddur. Bir qisim mütəxəssislər onun yaradılmasını ərəb sözü olan «eşq» (eşq, aşiq – sevmək, vurulmuş) ilə bağlayır və onu mistik məhəbbət kimi izah edirlər, digərləri isə türk sözü olan «ışiq»-la əlaqələndirərək ilahi nurun rəmzi təqəbul edirlər. Belə bir ehtimal da var ki, «aşiq» sözü «şeyx» sözünün (ya da onun fonetik yerli şəkli olan «şix») dəyişilmiş formasıdır ki, ortaçaq şərq ruhani qardaşıqlarının (təriqətlərinin) rəhbərlərini bu cür adlandırırdılar. «Aşiq» və «aşiq» sözlərinin fonetik oxşarlığı da diqqət çəkir. «Aşiq» sözünə müraciət titulu kimi ilk dəfə türk mistik şairi Əhməd Yəsevini (1105-1166) əsərlərində rast gəlinir. O «Haqqa vurulmuş» sufi dərvişlərini bu cür adlandırırdı.

*«Haqq qulları dərvişlər,
Həqiqəti bilmişlər,
Haqqa aşiq olanlar
Haqq yoluna girmişlər»*

Professor Məhərrəm Qasımlının fikrinə görə, aşıqların dərvişdən nəğməkarla, aşığa çevrilməsi yolu musiqinin və poetik sözün, bəzən də ekstatik rəqslərin aşiq-dərvişlərin öz ilahi sevgi obyektinə qovuşma vasitəsinə çevrildiyi sufi zikrindən keçirdi. Sonralar, müxtəlif dinlərin ayin təcrübəsində olduğu kimi, poetik söz və musiqi tədricən dərviş-aşıqların müstəqil fəaliyyət sahəsinə ayrıldı ki, bu fəaliyyət XVI-XVII əsrlərdə müəyyən qədər sitayiş (ideoloji) funksiyasını qoruyub saxlasa da, XIX əsrdə bədii-estetik mahiyyətli oldu. Lakin hətta XIX əsrdə də aşiq poeziyasında dini motiv və süjetlərə rast gəlinirdi, aşığın yaradıcı istedadı isə ona Allah tərəfindən verilmiş ilahi qüvvə, «vergi» hesab olunurdu. Bu günümüzə qədər də Azərbaycanda aşıqlar və onların pərəstişkarları arasında aşiq sənətinin və bu sənətin mütləq rəmzi olan sazın sakral, müqəddəs mənşəli olması ilə bağlı dərin inam yaşamaqdadır.

Aşıq sənəti yüksəlişdə

Əgər ibranilərin müqəddəs kitabı "Əhdi-ətiq"də Ekkleziast «daşların toplanması məqamı» haqqında danışarkən yaratma, bar yığma dövrünü nəzərdə tuturdusa, Azərbaycan aşıq sənəti üçün «daş toplama», bədii dəyərlərin cəmləşdirilməsi vaxtı XVI əsrdən XX əsrin ortalarına qədər çəkən nəhəng və irimiqyaslı dövr olmuşdur. XVI əsrdən başlayaraq, Azərbaycan Səfəvilər sülaləsindən olan Şah İsmayılın (1501-1524) hakimiyyətə gəlməsi ilə Azərbaycan dili dövlət dili statusu əldə edir. Bu hadisə xeyli dərəcədə Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafına, aşıq poeziyasının bu dildə çiçəklənməsinə təsir göstərir. Yalnız siyasi xadim deyil, həm də istedadlı klassik şair olan, «Xətai» təxəllüsü ilə ana dilində zərif şeirlər yazmış Şah İsmayıl aşıqlara hamilik edir, özü də bəzən aşıq poetik forma və ölçülərində şeirlər qoşurdu.

XVI əsrdən XX əsrədək olan dövr Azərbaycan mədəniyyətində yüksək bədii dəyərli aşıq əsərlərinin, yeni aşıq forma və janrlarının meydana gəlməsi ilə qeyd olunmuşdur. XVII, XVIII, XIX əsrlərdə və hətta XX əsrin başlanğıcında dastançılıq ənənəsi coşğun şəkildə

inkişaf edir. Azərbaycan aşıqları tərəfindən 150-dək qəhrəmanlıq, lirik, ibrəti və digər dastanlar yaradılmışdır. «Koroğlu», «Qurbani», «Abbas və Gülgəz», «Aşıq Qərib», «Əsli və Kərəm», «Alıxan və Pəri», «Şah İsmayıl və Gülzar» kimi dastanlar bu gün də Azərbaycan aşıqlarının aktiv repertuarını təşkil etməkdədir. Bu dövr Azərbaycan aşıq poeziyasında bayatı, gəraylı, qoşma kimi ənənəvi formaların yeni şəkilləri, təcnis, müxəmməs, divani kimi formalar yaranır və bunlar da öz növbəsində inkişaf etməyə başlayır. Məsələn, ilk nümunələrinə Dirili Qurbanidə (XVI əsr) rast gəlinən təcnis forması qarşıdan gələn yüzilliklər ərzində çoxsaylı (29-dək) kompozisiyalı (bayatı-təcnis, gəraylı-təcnis), leksik (əvvəl-axır təcnis), fonetik (dodaqdəyməz təcnis) və digər növlərlə zənginləşir. Bütün bunlar aşıqların virtuoz poetik texnikasından və onların poetik dilinin zənginliyindən soraq verir. Büsbütün xalq poeziyası olan XVI-XIX əsrlər aşıq poeziyası həm də klassik yazılı ədəbiyyatla sıx bağlı idi. Bu dövrün bir çox aşıqları klassik poeziyanı, ərəb və fars dillərini bilən savadlı insanlar idi. Aşıq poeziyasının bir sıra formaları (divani, müxəmməs, müsəddəs, müləmmə) klassik yazılı poeziyanın təsiri altında meydana gəlmişdir. Məsələn, ilk nümunələrinə XVI əsrin görkəmli aşığı Dirili Qurbanidə və onun gənc müasiri aşıq Əmrahda rast gəlinən divani forması klassik poetik qəzəlin, əsas etibarilə də Şah İsmayılın aşıqlar tərəfindən sazır münşayiəti ilə oxunan qəzəlləri əsasında

varanmışdır. Elə aşiq poeziyasının da klassik poeziyaya eyni dərəcədə təsir göstərdiyini söyləmək mümkündür. Aşiq şeirinin melodikliyi, onun poetik ölçülərinin musiqi ilə sintezdə cilalanmış oynaqlığı, onu həmçinin, klassik şairlər üçün də cəlbedici etmişdir ki, bunlardan ən görkəmliləri – Şah İsmayıl Xətai (XVI əsr), Molla Pənah Vəqif, Molla Vəli Vidadi (XVIII əsr), Qasım bəy Zakir, Seyid Əbülqasim Nəbati (XIX əsr) aşiq poeziyasına daha böyük önəm vermişlər. Qafiyədən ustalıqla istifadə etmə, mürəkkəb poetik formalar qurmaq bacarığı, aşiq poeziyasının dilinin gözəlliyi və zənginliyi, onun poetik obrazları, metaforları – bütün bunlar XVI-XIX əsrlər Azərbaycan aşiq poeziyasını nəinki həmin dövrün klassik ədəbiyyatı ilə bir sırada dayanan, hətta zaman-zaman bu sonuncunun nailiyyətlərini üstələyən yüksək sənət təzahürünə çevirmişdir.

Həm poetik, həm də musiqili sənət kimi aşiq sənətinin xüsusi inkişaf zirvəsi XVIII əsrin sonundan XX əsrin əvvəlinədək olan bir dövrü əhatə etmişdir. XIX əsrdə qəhrəmanları məşhur aşıqlar («Dilqəm», «Aşiq Hüseyn və Reyhan xanım», «Xaltanlı Tağı və Güllü», «Aşiq Alının Osmanlı səfəri», «Aşiq Ələsgərin Qarabağ səfəri» və b.), eləcədə sosial ədalətsizliyə qarşı mübarizlər («Qaçaq Nəbi», «Qaçaq Kərəm», «Qandal Nağı» və b.) olan çoxsaylı yeni dastanlar meydana gəldi. İndi klassik repertuara daxil olan bir çox aşiq havalarını poetik

yaradıcılıqla yanaşı bəstəçiliklə məşhur olan aşiq Cəlil (Dərələyəz), aşiq Hüseyn Şəmkirli (Şəmkir), aşiq Valeh Abdalgülablı (Qarabağ), aşiq Bilal (Şirvan) və başqaları yaratmışlar.

Azərbaycan aşiq sənətinin «qızıl dövrü» həmçinin, onun daha çox coğrafi yayılma dövrü olmuşdur. Az qala hər bir kəndin öz aşıqları və el şairləri vardı ki, bunlar öz bölgəsindəki və hətta digər regionlardakı aşıqlarla sıx yaradıcılıq əlaqələri saxlayırdılar. Ona görə də o dövrün daha istedadlı aşıqları harada yaşamalarından asılı olmayaraq Azərbaycan dilinin yayıldığı bütün ərazilərdə məşhurlaşırıdılar. Məhəmməd Varxanlı (Zaqatala), Molla Cümə (Şəki), aşiq Bilal (Şamaxı), Xaltanlı Tağı (Quba), qərb bölgələrindən – Yəhya bəy Dilqəm, Hüseyn Şəmkirli, Güvəndikli Əhməd, Pənah Seyfəli, aşiq Qasım (Şəmkir), Ağdabanlı Qurban (Kəlbəcər), Hüseyn Bozalqanlı, Xəyyat Mirzə (Tovuz) bu cür məşhur aşıqlar idilər. XIX əsrdə qadın aşıqlar arasında ən çox tanınanlar aşiq Pəri (Qarabağ), aşiq Həmail (Şəmkir), aşiq Bəsti (Kəlbəcər) idi.

Təbriz, Qaradağ, Zəncan, Urmiyə, Xorasan və İranın digər bölgələrində Azərbaycan aşiq sənətinin möhtəşəm sənət ocaqları vardı. Azərbaycanlıların yığcam şəkildə yaşadıkları bütün yerlərdə hər birinin öz görkəmli nümayəndələri olan, yaradıcılıq və ifaçılıq ənənələri ilə birləşən regional aşiq mühitləri və məktəbləri var idi. Bu cür sənət

ocaqları Gürcüstan (Borçalı), Türkiyə (Çıldır), Dağıstan (Dərbənd) ərazisində və Ermənistanda (Göyçə, Dərələyəz, Ağbaba, İrəvan) da var idi. XIX əsrdə ən böyük və yaradıcılıq baxımından ən məhsuldar Azərbaycan aşığı mühitlərindən birini Göyçə (Ermənistandakı Sevan gölünün əvvəlki adı) aşıqları təşkil etmişlər. Onlardan aşıqlar Alı, Musa, Məhərrəm, Ələsgər, Nəcəf, şairlər Məmmədhusəyn, Növrəs İman bütün Azərbaycan xalqı arasında məşhurluğu qazanmışdılar. Göyçə mühiti, Ermənistan ərazisindəki digər sənət ocaqları kimi, 1918, 1948 və 1988-1992-ci illərin etnik təmizləmələri nəticəsində tarix sənəməsindən silinmişdir.

XVI-XIX əsrlər Azərbaycan aşıqlarının yaradıcılığı bütün Qafqazda, Mərkəzi Asiya, İran və Türkiyədə populyarlığı, hər şeydən savayı bu arealda Azərbaycan dilinin geniş yayılması ilə bağlı idi. Məlum olduğu kimi, gürcü, ləzgi, kürd, erməni aşıqları, o cümlədən də Miran, Ləzgi Əhməd (XVIII əsr), Sayad Nəva, Salmalı Qul Ərtun (XVIII əsr), Aşığı Seyran, Keşiş oğlu (XVIII-XIX əsrlər), Skəndər-Nəva, Şamçı Melko, Həzir, Yetim Gürci, Kiçik Oğlan (XIX əsr) və bir çox digər tanınmış aşıqlar nəinki Azərbaycan aşıqlarının şeir və mahnılarını oxuyur, həm də Avgust fon Hakstauzen yazdığı kimi «öz əsərlərinin daha geniş yayılması üçün» Azərbaycan dilində şeirlər qoşurdular.

Aşığı əsərlərinin poetik və musiqi xüsusiyyətləri

Aşığı poeziyasının əsasını xalq arasında «barmaq hesabı» adlanan heca sillabik şeir vəznə təşkil edir. Aşığı şeiri dörd, beş, nadir hallarda isə altımisralı bəndlərdən ibarət olur. Dördlük aşığı poeziyasının bayatı, gəraylı, qoşma, təcni, divani və bunların müxtəlif şəkilləri olan formaların əsasını təşkil edir. Aşığı poetik ölçüləri poetik misradakı hecaların sayı üzrə müəyyən edilir. Məsələn, bayatda hər misra 7, gəraylıda 8, qoşmada 11, divanıda 15 hecadan ibarətdir. Muxəmməs (beşlik) və müsəddəs (altılıq) kimi şeir formaları aşığı sənətinə klassik poeziyadan gəlib. Klassik muxəmməsdə beşliyin hər misrası 16, bəzən isə 15 hecadan ibarətdir, lakin aşığı muxəmməsində oxu rahatlığı, vokal nəfəsləmədən ötrü poetik misra aşıqlar tərəfindən iki hissəyə (8+8 və ya 7+8) bölünür.

Şeir və havanın ayrılmazlığı aşığı əsərinin başlıca xüsusiyyətini təşkil edir. Aşığı şeiri sazla müşayiət altında oxu üçün yaradılır, aşığı havası isə öz növbəsində müəyyən poetik qəlibə malikdir. Belə ki, məsələn, əgər aşığı «Misri», «Şahsevəni», «Ovşarı» və ya deyək ki, «Dilqəmi» havasını ifa etməyə hazırlaşarsa, o həmin havaların xasiyyətinə uyğun şeir seçməkdə sərbəstdir, amma mütləq qoşma formasında. Qədim «Paşa köçdü», «Baş Sarıtel», «Heydəri» havaları üçün o, gəraylı

formasında şeir seçməlidir. Səciyyəvidir ki, bir çox aşiq havaları poetik formaların (bayatı, gəraylı, tənris, dübeyt, müxəmməs, divanı, güllü qafiyə, təsnif, rübai, təxmisi və bunların müxtəlif şəkillərinin) adını daşıyır. Amma coğrafi ərazilərin («Naxçıvani», «Dərbəndi», «Qarabağ şikəstəsi», «İrəvan çuxuru», «Savəgülü», «Göyçə gözəlləməsi», «Təbriz dübeyti», «Çıldır divanisi» və b.), tarixi şəxsiyyətlər (Koroğlu, Şah Xətai, Qaçaq Nəbi), məşhur aşiqlərin («Cəlili», «Dilqəmi», «Duraxanı», «Bəhməni», «Şəmşiri» və b.), tayfaların («Şahsevəni», «Qaytağı», «Əfşarı») və ya qadınların («Başxanımı», «Süsənbəri», «Lələxanım») adları ilə adlandırılan havalər də məlumdur. Bəzən havalər zaman keçdikcə adını dəyişərək özünün ən yaxşı ifaçısının adı ilə də adlanır. Çox vaxt eyni melodiyların bir neçə adı olur, ya da onlar Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində ayrı-ayrı adlar altında ifa olunurlar. Havaların adları kimi onların özlərinin də çoxvariantlılığı, eyni melodiyların regional variantlarının varlığı mövcud aşiq melodiylarının sayının hesablanması çətinləşdirir. Bu gün aşiq havacatının təqribi sayının 200 melodiyaadək olduğunu söyləmək olar.

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan aşiq sənətində özünün ifa tərzı, instrumental müşayiət tipi, müəyyən havacat və dastan repertuarı olan, ifa vaxtı bəzi xoreoqrafik cizgilər nümayiş etdirən müəyyən

regional musiqi ənənələri formalaşmışdır. Bu və digər əlamətlər üzrə Azərbaycan aşiq sənətinin çoxsaylı lokal ocaqlarını nisbətən iri Şirvan (şərq), Gəncəbasar və Borçalı (qərb), eləcə də bir sıra İran Azərbaycanı, Təbriz, Qaradağ, Urmiya, Savə, Zəncan (cənub) aşiq məktəb və mühitlərində birləşdirmək olar.

Gəncəbasar aşiq mühiti bu gün Gəncə, Tovuz, Şəmkir, Qazax, Gədəbəy, Daşkəsən, Qoranboy, Kəlbəcər bölgələrinin, eləcə də Göyçə məktəbinin ənənələrinin həyatda olan bir neçə daşıyıcısı ilə təmsil olunub. Gəncəbasar bölgəsinə daxil olan məktəblərdən hər birinin öz tarixi ənənələri və böyük ustadları vardır. XX əsrdə bu bölgənin görkəmli nümayəndələri aşiqlər Mirzə Bayramov, İslam Yusifov, Əsəd Rzayev, Qara Mövlayev, Məhəmməd Şıxlı, Mikayıl Azaflı, Hüseyn Cavan, İmran Həsənov, Əkbər Cəfərov, Murad Niyazlı, qadınlardan isə aşiq Əskinaz və başqaları olmuşlar. Bu gün həmin bölgənin ustadları aşiqlər - Ələsgər Tağıyev, Ədalət Nəsimov, Mahmud Məmmədov, Əlixan Niftəliyev, İsfəndiyar Rüstəmov, Mayis Gəncəli hesab olunurlar. Qadın aşiqlərin ənənəsi isə Ulduz Quliyeva, Güllərə Azaflı, Samirə Əliyeva, Solmaz Kosayeva tərəfindən davam etdirilir. Gəncəbasar aşiqləri populyarlığı bölgə çərçivələrini aşıb keçmiş bir çox aşiq mahnılarının yaradıcılarıdır. Yüksək yaradıcılıq potensialı ilə yanaşı onlar həmçinin, güclü saz ifaçılarıdır. Səciyyəvidir

ki, XX əsrdə məhz onlar sazda, parlaq nümayəndələri - Ədalət Nəsimov (Qazax), Əli Quliyev, Xanlar Məhərrəmov (Tovuz), Dəmir Həsənoğlu, İlqar İmamverdiyev (Gədəbəy), nisbətən cavanlardan isə Fəzail Miskinli, Neymət Qasımlı (Gədəbəy), Zülfüyyə İbadova, Azər Xanlaroqlu (Tovuz) və başqaları olan solo instrumental ifaçılığı ənənəsinin əsas daşıyıcıları olmuşlar. Gəncəbasar aşığı adətən balabanın müşayiəti ilə, çox vaxt iki aşığın deyişməsi formasında çıxış edirlər. Bu aşıqların hərəkətlərinin özünəməxsus plastikasi: çıxış zamanı onlar dizlərini azca bükərək geriye addımlar atırlar.

Onlardan fərqli olaraq, Borçalı aşıqları sazdan başqa heç bir alətdən istifadə etmirlər və çıxış zamanı az hərəkət edirlər. Borçalı aşıq mühiti və mühitə bağlı olan məktəblər Gürcüstanın əsas etibarı ilə azərbaycanlıların yaşadığı Bolnisi, Marneuli, eləcə də Başkeçid, Qarayazı, Dərəçiçək və Qaraçöp rayonlarını birləşdirir. Bu aşıq mühiti XX əsrdə Sadıx Sultanov, Əmrah Gülməmmədov, Kamandar Əfəndiyev, Hüseyn Saraclı, Əhməd Sadaxlı kimi böyük sənətkarlar yetişdirmişdir. Bu gün həmin mühitin ustadları aşıqlar Aslan Kosalı, Məhəmməd Sadaxlı, Nurəddin Qasımlı, Ziyəddin Keşəli, aşıq Gülabıdır. Borçalı aşıqları ifa ənənələri ilə daha güclüdür. Bu mühitin aşıqları üçün «Başxanımı», «Mansırı», «Fəxri», «Borçalı yurd yeri», «Mixəyi», «Dol hicranı» və başqa havalar səciyyəvi olan regional

repertuarı təşkil edir. Mahnının instrumental müşayiətini yalnız sazla məhdudlaşdırmaqla Borçalı aşıqları həmin alətin inkişafına xüsusi diqqət yetirmişlər. XX əsrin ortalarında aşıq Əmrah Gülməmmədov simlərinin sayını 9-dan 11-ə, pərdələrinin sayını isə 13-dən 18-ə çatdırmaqla sazı təkmilləşdirdi. Əmrah Gülməmmədov sazda virtuoz ifa tərzinin bünövrəsini qoymaqla bütün Azərbaycan aşıqları üçün ifa texnikasını yeni səviyyəyə yüksəltdi.

Azərbaycan aşıq sənətinin mühit və məktəbləri arasında həm musiqi üslubu, həm də ifa tərziləri seçilən Şirvan aşıqları xüsusi yer tutur. Şirvan aşıq mühitinə Şamaxı, Qobustan, İsmayilli, Salyan, Kürdəmir, Ağsu, Ucar, Qəbələ, Ağdaş, Zərdab, Xaçmaz və bu bölgənin digər şəhər və kəndlərinin aşıqları daxildir. XX əsrdə Şirvan mühiti Azərbaycana Mirzə Bilal, Bəylər Qədirov, Qurban Sadıqov, Şakir Hacıyev, Pənah Pənahov, Şamil Pirişev, Mahmud Ələsgəroğlu kimi yüksək ifaçılıq ustalığını poetik və musiqi yaradıcılığı ilə uzlaşdırən böyük sənətkarlar vermişdir. Bu gün həmin ənənələrin Şərbət Fətəyev, Xanmusa Musayev, Xaniş Zahidov, Yanvar Bədəlov, Əvəzcan (Rəhmanov) Xankişiyev, Abbas Musaxanov, Əhliman Rəhimov, Ağamurad İsmayılov kimi istedadlı davamçıları vardır. Şirvan aşıq üslubunun digər Azərbaycan regional üslublarından əhəmiyyətli fərqi aşıq və muğam melodik üslublarının sintezindədir. Bir çox

Şirvan aşığıları üçün ustad yanında şagirdlik toy və məclislərdə ustadın çıxışından əvvəl muğamlar ifa edilməsini daxil edirdi. Şirvan aşığı üslubunun Azərbaycan muğam janrına, o cümlədən onun «zərbi-muğam» növünün formalaşmasına müəyyən təsir göstərdiyini düşünməyə əsas vardır. Misal üçün, «Qarabağ şikəstəsi», «Şirvan şikəstəsi», «Kəsmə şikəstə» kimi Azərbaycan xanəndələrinin repertuarında möhkəm yer tutmuş populyar zərbi-muğamlar əslində qədim Şirvan aşığı havalarıdır. Müxtəlif şikəstə növləri (o cümlədən, «Bayatı şikəstə», «Qocaman şikəstə», «Saritorpaq şikəstə», «Zarncı şikəstə»), «şəşəngi»lər, «peşro»lar, eləcə də «Ordubadi», «Qobustani», «Dərbəndi» və digər havalar Şirvan regional repertuarını təşkil edir. Şirvan aşığıları sazdan savayı həm də balaban, zərb alətləri olan nağara və qoşa nağara, bəzən də qarmondan ibarət ansamblla çıxış edirlər. Zərb alətlərindən geniş istifadə nəticəsində Şirvan musiqi üslubunda ritmik, çox vaxt da hətta rəqs elementləri aydın ifadə olunur. Bəzi Şirvan aşığıları çıxış vaxtı ayaqlarını oynatmaqla rəqs edirlər.

Azərbaycan aşığı mühit və məktəbləri (müəyyən səbəblər ucundan bu albomda təqdim olunmamış Cənub mühit və məktəbləri də daxil) bütün regional fərqlərə baxmayaraq ümumi milli dil, poetik və musiqi repertuarı və nəhayət, Azərbaycan aşığılarının dəyişməz atributu olan sazla birləşmiş vahid bədii ənənəni təşkil edirlər.

Musiqi alətləri

Azərbaycan sazi – təzənə ilə çalınan armudşəkilli simli alətdir. Aşığı təcrübəsində mövcud olan saz növləri (kiçik «qoltuq saz», orta «tavar saz» və böyük «ana saz») içərisində ən geniş yayılanı ayrı-ayrı aşığılarda qolunda 8-9-dan 11-dək simi olan «tavar saz»dır. Müasir sazin diapazonu birinci oktavanın «re» səsinədən ikinci oktavanın «sol» (bəzən «lya») səsinədək olan səs düzümü təşkil edir. Sazın pərdə sistemini diatonik səs sırası təşkil edir, lakin bu alətin və ifa texnikasının inkişafı gedişində sazin səs düzümü xromatik səslərlə zənginləşmişdir. Ənənəvi terminologiyada onun əsas (diatonik) pərdələri, müvafiq olaraq, «açıq pərdə» (birinci oktavanın re pərdəsi), «baş pərdə» (birinci oktavanın mi pərdəsi), «orta pərdə» (birinci oktavanın fa pərdəsi), «şah pərdə» (birinci oktavanın sol pərdəsi),

«yastı pərdə» (birinci oktavanın Iya pərdəsi), «yarım pərdə» (birinci oktavanın si bemol pərdəsi), «ayaq pərdə» (ikinci oktavanın do pərdəsi) adlarını daşıyır. Azərbaycan muğamının məqam sistemi tarla nə qədər əlaqədardırsa, aşiq musiqisi də sazın pərdə sistemi ilə o dərəcədə bağlıdır. Aşiq havası öz təməlində müəyyən forma və lad quruluşu qanunlarına malikdir. Lakin istənilən ehkam kimi o da improvizə məqamları və ya ifaçı yozumunu da mümkün edir. Baxmayaraq ki, yeniliklər yaşlı nəsil aşıqlar tərəfindən o qədər də xoş qarşılanmır, amma hər halda, uğurlu müəllif versiyaları

özünü təsdiq edir və yaradıcısının adını yaşadır.

Balaban, tut və ya ərək (qaysı) ağacından hazırlanan 8deşikli lüləborucuqdur, Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində ayrı-ayrı ad və formalarda tanınır - balaman, mey, düdük, yastı balaban. Azərbaycanın milli nəfəs musiqi alətləri içərisində balaban ən geniş yayılanıdır və o həm folklor, həm də ənənəvi klassik musiqidə - muğam və aşiq sənətində istifadə olunur. Hələ qədimlərdən o, Şirvan, Gəncəbasar (Tovuz, Gədəbəy), Təbriz-Qaradağ, Zəncan aşiq ansambllarının tərkibinə daxildir. Balaban həmçinin Azərbaycan folklor musiqi ansambllarında istifadə olunur ki, bunlardan da ən çox yayılanı

«balabançılar dəstəsi»dir. Bu ansambl, bir qayda olaraq, iki balabançı və iki nağara və qoşa nağara ifaçılarından ibarət olur. Gəncəbasar aşiq ənənəsindən fərqli olaraq, Şirvan aşiq ansambllarında balaban yalnız sazı, aşiq oxusunu müşayiət etmir, daha çox aşıqla dialoqda bərabərhüquqlu tərəfdaş kimi çıxış edir. Balabanın təsviri 1638-ci ildə bir neçə ay Şirvanın qədim paytaxtı Şamaxıda olmuş alman alimi və səyyahı Adam Olearinin xatirələrində də yer almışdır. Bu alət həmçinin, 18-ci əsr aşıqlarının - Xəstə Qasımın (Təbriz-Qaradağ), Abdalgülablı Valehin (Qarabağ) əsərlərində, eləcə də 18-ci əsrin klassik şairi Molla Pənah Vəqifin şeirlərində də xatırlanır. 19-20-ci əsrlərdə Azərbaycan balaban ifaçılığı sənəti Əli Kərimov, Şahalı İsmayılov, Həsən Baxşəlioğlu, Şahmürad Təhirov, Ağasəf Seyidov, Müseyib Abbasov, Abbas İsmayılov, Həsərət Hüseynov, Bəhrüz Zeynalov və bir çox başqa görkəmli ifaçıların simasında təmsil olunmuşdur.

Nağara, ən geniş yayılmış Azərbaycan zərb aləti, folklor ansambllarında, çox vaxt da balaban və Azərbaycan qarmonu ilə bəhəm istifadə olunur, amma həmçinin, muğam ansambllarını da müşayiət edə bilər. Bu alətin silindrik

formalı gövdəsi ərək (qaysı), qoz və ya tut ağacından hazırlanır. Onun üzərinə keçi dərisi çəkilir. Nağaranın ölçülərindən asılı olaraq, bu alət Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrində müxtəlif cür adlandırılır - kos, dumbul, orta nağara, qoltuq nağara, toy, cürə, bala nağara. Nağarada iki əllə və ya çubuqlarla ifa edirlər.

Qoşa nağara, üzərinə keçi dərisi çəkilmiş (ağacdən, yaxud yanmış gildən hazırlanan) iki kasavari hissədən ibarətdir. Qoşa nağarada iki kiçik çubuqla ifa edirlər. Bu zərb aləti Şirvanın folklor, aşığı və muğam ansambllarında istifadə olunur. 1683-1684-cü illərdə Şamaxıda olmuş alman diplomatı Engelbert Kempfer öz əsərində o dövr Şamaxının musiqi həyatında yayılmış 22 digər musiqi aləti arasında qoşa nağaranın da təsvirini vermişdir.

Sənubər Bağirova

Memarlıq və İncəsənət İnstitutu

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası

ASHIQS OF AZERBAIJAN

General information

A shiq art is one of the most characteristic phenomena of the cultural heritage of the Azerbaijani nation. It is perhaps the most popular form of artistic expression for the fifty million Azerbaijani language speakers (turkic languages family) who live compactly in the South Caucasus, Iran and Russia (Daghestan), a part of which (more than 8 million at present) has had its statehood since 1918 (Azerbaijan Democratic Republic, 1918-1920). "The ashig with the saz in the hands" - is a figure of the consciousness or, maybe, subconsciousness of Azerbaijanis, and is connected with the most primordial, essential layers of the national folk culture.

The ashiq is a poet, a composer, a performer who plays the saz, a long-necked folk lute, a narrator, an actor-improviser, and sometimes even a dancer. Not every ashiq has talent for both writing poems and composing music. Nowadays, as in the past, there is a degree of specialization among the ashiks: some of them became famous as «el shairi» («folk poets»), others - «ustad ashiklar» (i.e. master ashiks) who combine poetic and/or composing gifts with the mastery of playing the saz. There are also some ashiks who won fame mainly as performers of the ashik repertoire, although many of them made contributions to the development of ashik art. In the second half of the XXth century, in connection with the development of saz playing techniques and with increasing complexity, the playing of this instrument formed an independent field of ashik performance.

The musical and poetic heritage of the ashiks is created, preserved and passed on from one generation to another one in oral form, inevitably leading to the loss of a certain part of the heritage over time. A number of medieval works of ashik poetry also remain in numerous ancient manuscript poetry collections («djunk»s) that were assembled by both literary figures and educated poetry lovers. The preserved heritage of prominent ashiks such as Dirili Gurbani (16th century), Sari Ashiq, Abbas Tufarganli, (17th century), Khasta Gasim, Abdalgulabli Valeh

(18th century), the ashiks of the 19th century Dilgam, Alasgar, Hussein Shamkirli, Hussein Bozalganli, Molla Juma and of many others, forms the core repertoire of the modern Azerbaijani ashiks. Ashik works, passed on by oral transmission, are subject to alterations, gradually producing a body of various pieces. Unlike folk traditions however, the ashik art is not anonymous. Even in the shortest poem, in its last lines (except in the «bayati» genre, where it usually comes in the first line) the ashik says his name or «takhallus» (poetic pseudonym), as if adding his “signature.”

The history of Azerbaijani ashik art has preserved hundreds of names of its bearers – prominent creators and performers. Today in Northern Azerbaijan there are about 400 members of this profession while the total number of professional bearers of the Azerbaijani ashik tradition in the world, according to experts, is close to two thousand.

Today, the main audiences of the ashiks are villagers and people who have moved to the city from the country. But both ordinary people and the intelligentsia - literary men, educated professors, academicians, members of parliament - can be found among ashik audiences. The ashik art has not always been an art of rural people. In the 16-18th centuries it was also widespread in cities and even at palaces.

As with any professional creative activity, the ashik art developed

its own professional education institutions. Following the tradition, professional knowledge is passed on from teacher (ustad) to apprentice (shagird) through extensive (for 3-5 years) direct communication that is called "serving" the ustad. As a rule, the teacher takes his apprentices with him to weddings and other parties ('majlis'es) to which he is invited to perform and where the apprentices get vivid lessons in mastering both the repertoire and the manner of its performance, and the rules of conducting the ashig majlises. In the ashig art, especially in the XIXth century, the relations of «ustad-shagird» were often formed between a father and son or between an uncle and nephew. Many modern ashigs come from such ashig dynasties. Today, along with the traditional form of transmitting professional skills (ustad-shagird) that is still preserved in Azerbaijan, the teaching of the ashig art is also part of the state musical education system, including higher musical education at the State University of Culture and Arts.

Ashig art is also widespread among the music lovers. In provinces such as Gakh, Tovuz, Kalbajar, Gadabay, Agstafa, Shamakha, Gobustan, and also in Borchaly (Azerbaijan ethnic enclave in Georgia), the historical lands of the turks – oghuz and qipchaq, many families have the saz in their homes and people play ashig melodies for their own pleasure.

The XXth century made its own inevitable corrections in the traditional ashig culture in Azerbaijan: the culture of listening to it changed, the tradition of narrating dastans (epic poetic-musical compositions) started to gradually fade away, and the social status of the ashigs also changed. The ashigs have always had a much higher status in Azerbaijani society than musicians or artists. Among the Azerbaijani ashigs there arose a certain ethical code of behaviour and attitude towards their profession that was perfectly reflected in the famous poem by Ashig Alasgar «Garakdi»

*To become an ashig and travel the countries,
One should have comprehensive knowledge,
He should be good in his way of behaving,
And should have civility and politeness.*

*He should be able to teach people the truth,
To kill evil inside himself, refrain from ill emotions,
He should do favors, good deeds in order for,
People to think highly of him.*

*He should know the weight of his words,
He should be brilliant in speech,
He should speak figuratively,
And be a politician in discourse.*

*He should be a wise man who understands unspoken words,
He should be perfect in behavior,
He should tend to the Truth,
He should have a good heart and follow the right path.*

*Alasgar would prove the Truth,
Angels will record his good deeds,
He should have the "third eye",
He should be devoted in his belief.*

"The ashig says about the things he sees", "that who makes the ashig shed tears will never ever laugh" - the figure of the ashig, especially those who were called "haqq ashig" ("ashig of the Truth", i.e. 'Truth lover'), has always been sanctified and bears a halo of respect and people's love both in Azerbaijani sayings and generally in traditional people's ideas. This special attitude towards the ashigs is not just due to their popularity in the country but also to the historical genesis of ashig art.

Sources and history

The ashig tradition in Azerbaijan is many centuries old and originated with the art of the Turkic ozans with the "Book of Dede Gorgud" as its prominent literary monument, created 1300 years ago. The ozans - singers, narrators and players of the string instrument 'gopuz', the keepers of the Turkic language and ethos, and the bearers of Turkic culture - had a special spiritual authority among the oghuz Turkic tribes. The most respected ones were called "Dede" (spiritual "father"), such as, for example, the famous ozans Dede Gorgud, Dede Abbas, Dede Yediyar, Dede Gasim, Dede Karam. The Ozans departure from the stage of history in the XVIIIth century was due to a number

of factors. The wide popularization of Islam with its supranational ideology among the Turks-oghuzs, the spread of the Arabic language, literature and, in general, culture oriented to Islamic values, washed away the foundation of the ozan art and inevitably marginalized the ozans – the bearers of the Turkic culture – in the society. In a way, the historic contest between the venerable ozan Dede Yediyar and the young ashik Dirili Qurbani that took place in Ganja in the XVIth century and resulted in the victory of the ashik can be taken as a metaphor for this shift.

The heritage of the ancient ozans became the common foundation of the art of the Azerbaijani, Turkmen, Kazakh, Uigur, Turkish and Uzbek folk singer-narrators. In the 16-17th centuries, during the period of the forming of ashik traditions in Azerbaijan and Turkey and the traditions of bakhshi art in Turkmenistan, Uzbekistan and Iran, the individual features in the art of these nations were formed – their own musical and poetic material, and musical instruments.

The ashik tradition began to take root in Azerbaijani culture as of the 15th -16th century, although the term “ashik” did not immediately acquire the meaning that it has today. With regard to its etymology, there are various theories. Some specialists connect its origin with the Arabic word “eshq” (“love”, “asheeq” – “in love”), interpreting it in

the spirit of the mystic love, while others mention with the Turkic word “ishig” (“light”) as a symbol of divine enlightenment. There is also a theory that the word “ashik” is a distorted form of the word “sheikh” (or its local phonetic form “shikh”), the term for leaders of medieval eastern mystical orders. The phonetic similarity between the words “ashik” and “asheeq” is interesting. For the first time the word “asheeq” (“in love”) as a title and form of address is found in the works of the Turkic poet-mystic Ahmad Yasavi (1105-1166) who referred to Sufi dervishes as those “in love with Truth.”

Darvishes, the servants of Truth,

Learned Truth,

Fell in love with Truth, (and)

Stepped on the path of Truth.

According to Professor Maharram Gasimly, the transformation of the asheeqs into ashiks, so to speak, from dervishes into bards, occurred through the Sufi zikr where the music and poetic word, and sometimes ecstatic dancing, served as a means of spiritual union of the dervish-ashiks with the divine object of their love. Later on, as was often the

case in the liturgical practices of various religions, poetic words and music gradually moved apart in the individual field of work of the dervish-ashiqs, which in the XVI – XVIIth centuries, still preserved some ideological function, although by the XIXth century it had become purely artistic and aesthetic. But even in the XIXth century there were often religious motives and plots in the ashig poetry, while the artistic gift of the ashig was considered to be a God-given magical power (“ilahi vergisi”). To this day among ashigs and their admirers in Azerbaijan there is a strong belief in the sacred origin of the ashig art and in the sanctity of its main feature – the saz.

Ashiq art on the rise

Ecclesiastes used the term “a time to gather stones” to speak of a time of creation and accumulation. For the Azerbaijani ashig art, the period from the XVIth century up to the middle of the XXth century was the time of “gathering stones” and storing up artistic values. In the XVIth century, when Shah Ismayil (1501-1524) of the Azerbaijani Safavid dynasty came to power in Iran, the Azerbaijani language received the status of official state language. That contributed substantially to the development of the Azerbaijani literary language

and the heyday of the ashig poetry written in this language. Shah Ismayil, not just a political figure but also a talented classical poet who composed under the pseudonym “Khatayi,” patronized the ashigs and often wrote poems in Azeri language in ashig poetic forms and metres.

The period from the XVIth to the XXth century in Azerbaijani culture was marked by the creation of ashig works of high artistic value, and new ashig poetic forms and genres.

In the XVIIth, XVIIIth, XIXth and even at the beginning of the XXth centuries, the tradition of narration was thriving, with the creation of hundreds of ashig dastans (large literary-musical compositions). The Azerbaijani ashigs created about 150 dastans - heroic, lyric, instructive and others. Such dastans as “Koroglu”, “Gurbani”, “Abbas and Gulgaz”, “Ashig Garib”, “Asli and Karam”, “Alikhan and Pari”, “Shah Ismayil and Gulzar” to this day form the active core in the repertoire of the Azerbaijani ashigs. In the Azerbaijani ashig poetry of that period new varieties appeared based on the traditional forms bayati, garayli, goshma or such new for ashig poetry forms as tajnis, mukhammas, divani, which were then developed further. The “tajnis” (a poem written with the use of homonyms) for example, the first examples of which are found in the works of Dirili Gurbani (16th century), acquired many compositional (“bayati tajnis”, “garayli tajnis”, “jigali tajnis”, “ayaqli tajnis”), lexical

("avval-akhir tajnis"), phonetic ("dodagdaimaz tajnis") and other (in total about 29) varieties later on in the art of the Azerbaijani ashiks of the XVIIIth and XIXth centuries. All this proves the poetic virtuosity of the ashiks and the richness of their poetic language. Ashiq poetry of the 16th-19th centuries, the flesh of folk poetry's flesh, was also closely connected to the classical written literature. Many ashiks of this period were well-educated people who knew classical poetry and the Arabic and Persian languages. A number of forms of ashik poetry (divani, mukhammas, musaddas, mulamma) originated under the influence of classical written poetry. For example, the divani, the first examples of which are also found in the work of Dirili Gurbani, a prominent ashik of the 16th century and his younger contemporary ashik Amrah, arose on the basis of classical poetic gazal, mainly the gazals by Shah Ismayil, which the ashiks performed to saz accompaniment. It is also possible to speak of the influence of ashik poetry on classical poetry. The melodies of the ashik poems, their naturalness, the ease of their poetic metre, polished through the synthesis with the music, made them attractive to classical poets including such famous ones as Shah Ismayil Khatayi (16th century), Molla Panah Vagif, Molla Vali Vidadi (18th century), Gasim bay Zakir, Seyid Abulgasim Nabati (19th century) who paid the largest tribute to them.

Masterful possession of rhyme, the art of forming complicated poetic forms, the beauty and richness of the language of the ashik poetry, its poetic images, metaphors – all of these factors made the Azerbaijani ashik poetry of the XVI – XIXth centuries a phenomenon of high art that was the equal of the classical literature of that period, sometimes even surpassing it.

The peak in the development of the ashik art, in terms of both poetry and music, was from the end of the XVIIIth century to the beginning of the XXth century. In the XIXth century lots of new dastans appeared and their heroes were the famous ashiks (dastans "Dilgam", "Ashik Hussein and Rayhan khanim", "Khaltanli Taghi and Gullu", "Ashik Alynin Osmanli safari/Ashik Aly's journey to Turkey, "Ashik Alasgarin Garabagh safari /Ashik Alasgar's journey to Garabagh", etc.), and the fighters against social injustice (dastans "Gachagh Nabi", "Gachagh Karam", "Gandal Nagi", etc.). Many ashik melodies that now form the classical repertoire were created by ashik-composers of the XIXth century - ashik Jalil (from Daralayaz), ashik Hussein Shamkirli (from Shamkir), ashik Valeh Abdalgulably (from Garabagh), ashik Mirza Bilal (from Shirvan) and dozens of others.

The "Golden Age" of Azerbaijani ashik art was also the time of its largest geographic distribution. Nearly every village had its own ashiks

and "el shairi", who maintained close artistic relations with other ashiqs of the same region or even from other regions. That is why the most talented ashiqs of that time, regardless of the place they lived in, became famous over the whole territory where the Azerbaijani language was spoken. The ashiqs Mahammad Varkhianli (from Zagatala), Molla Juma (from Shaki), ashiq Bilal (from Shamakha), Khaltanly Taghi (from Guba), from the western regions – Yahya bay Dilgam, Hussein Shamkirli, Guvandikli Ahmad, Panah Seyfali, ashiq Gasim (from Shamkir), Aghdabanli Gurban (from Kalbajar), Hussein Bozalganli, Khayyat Mirza (from Tovuz) were widely known ashiqs. Among the women-ashiqs of the XIXth century, the most popular ones were ashiq Pari (from Garabagh), ashiq Hamayil (from Samkir), and ashiq Basti (from Kalbajar). There were large centers of Azeri ashiq art in Tabriz, Qaradagh, Zanzan, Urmiya, Khorasan and other regions of Iran. In all places where there were concentrations of Azerbaijanis, there were hearths of the Azerbaijani ashiq culture that combined and merged into regional artistic schools and milieus, each with its individual prominent representatives, and its artistic and performing traditions. There were such art milieus in Georgia (Borchaly), Turkey (Childir), Dagestan (Darband) and Armenia (Goycha, Daralayaz, Agbaba, Iravan). In the XIXth century, the ashiqs of Goycha (the former name of Lake Sevan in Armenia) formed one of the largest and most creatively productive

Azerbaijani ashiq milieu. Among them, the ashiqs Aly, Musa, Maharram, Alasgar, Najaf, and the poets Mammadhussein, Novras Iman enjoyed national fame. The Goycha milieu and other Azerbaijani ashiq schools on the territory of Armenia lost their historical significance as a result of ethnic persecution of 1918, 1948 and 1988-92.

The art of the Azerbaijani ashiqs of the XVI - XIXth centuries was popular not only in Azerbaijan but in the whole Caucasus, Central Asia, Iran and Turkey, and was connected with the wide use of the Azerbaijani language in this region. It is known that the ashiqs - Georgians, Lezghis, Kurds, Armenians, including such prominent figures as Miran, Lazghi Ahmad, Sayyad Nava, Salmasli Gul Artun (18th century), Ashiq Seyran, Keshishoglu (18th-19th centuries), Skandar-Nava, Shamchi Melko, Həzir, Yetim Gurji, Kichick Oglan (19th century) and many others did not only sing poems and songs of the Azerbaijani ashiqs but also composed poems in the Azerbaijani language "for the wider dissemination of their works" (August von Haxthausen).

Poetic and musical features of ashiq works

Folk syllabic versification "hedja" or as the people also call it "barmag hesabi", i.e. "counting on fingers," forms the basis of ashiq poetry. Ashiq poems have a stanza form, and each stanza has four, five or more rarely six lines. Quatrains form the basis of the overwhelming majority of ashiq poetic forms such as bayati, garaily, goshma, tajnis, divani and their variants. Ashiq poetic meters are defined by the number of syllables in a poetic line. In bayati (a folk poetry form that is widespread in ashiq literature) for example, each line consists of 7 syllables, in garaily – 8 syllables, in goshma - 11 syllables, in divani - 15 syllables. The forms of mukhammas (five-line stanza) and musaddas (six-line stanza) came to ashiq poetry from classical poetry. In classical mukhammas, each line of a stanza consists of 16, sometimes 15 syllables, although in ashiq mukhammas poetic lines are divided by the ashigs into two parts (8+8 or 7+8) to facilitate vocal breathing.

The indivisibility of poem and melody is a major feature of ashiq music. Ashiq poems are intended for singing to the accompaniment of the saz, while ashiq melodies, in turn, have a certain poetic "matrix." If an ashig is going to perform the "Misri", "Shahsevani", "Afshari" or

"Dilgami" melodies for example, he is free to choose any poem that matches the character of the melody, although it must be in goshma form (11-syllable lines). He will perform the ancient melodies "Pasha kochdu," "Bash Saritel," "Heydari" in the form of garaily (8-syllable lines). It is significant that many ashiq tunes bear the names of poetic forms (bayati, garaily, tajnis, mukhammas, divani, gullu gafiya, dubeyt, tasnif, rubayi, takhmis) and their variants. There are also some melodies that are referred to with geographic names ("Nakhchevani", "Darbandi", "Garabagh shikastasi", "Iravan chukhuru", "Savagulu", "Goyca gozallamasi", "Tabriz dubeyti", "Childir divanisi", etc.), the names of the historical figures (Koroglu, Shah Khatayi, Gachagh Nabi), the names of some famous ashigs ("Jalili", "Dilgami", "Durakhani", "Bakhmani", "Shamshiri" and others), the names of the tribes ("Shahsevani", "Gaytagi", "Afshari"), or by women's names ("Bashkhanimi", "Susanbari", "Lalakhanim"). Sometimes the melodies names can change over time, taking on the names of their best performers. Very often the same melodies have several names or in different regions of Azerbaijan they are performed differently and under different names. The variety of the names of the melodies, as well as the melodies themselves, and the existence of regional variants of the same melodies make it more difficult to count the number of the existing ashig melodies. With some caution we can say that the main

repertoire of ashik melodies now includes about 200 tunes.

In Azerbaijani ashik art various regional musical traditions took shape, as can be seen in the different manners of performing, the types of instrumental accompaniment, the choices of certain melodies and the dastan repertoire, and in the body motions used in the process of performing. By these and other signs, numerous local schools of Azerbaijan ashik art can be grouped into relatively large regional art milieus such as Shirvan (eastern), Ganjabasar and Borchaly (western) milieus, and also a number of schools and milieus of Iranian (Southern) Azerbaijan – in Tabriz, Garadagh, Urmiya, Zanjan, and Sava.

Today, the Ganjabasar milieu is represented by the ashik schools of Ganja, Tovuz, Shamkir, Gazakh, Gadabay, Kalbajar, and also by some remaining bearers of the Qoycha school traditions. Each of the schools of the Ganjabasar region has its individual traditions and famous masters. The ashiks Mirza Bayramov, Islam Yusifov, Asad Rzayev, Gara Movlayev, Mahammad Shikhly, Mikayil Azaflı, Hussein Javan, Imran Hasanov, Akbar Jafarov, Murad Niyazly, among the women – ashiks Askinaz and others were prominent representatives of this region in the 20th century. Today, the ashiks Alasgar Taghiyev, Adalat Nasibov, Mahmud Mammadov, Alikhan Niftaliyev, Isfandiyar Rustamov, and Mayis Ganjali are considered to be the ustads of this

region. Traditions of female ashiks were developed by Ulduz Guliyeva, Gulara Azaflı, Solmaz Kosayeva, and Samira Aliyeva. Ganjabasar ashiks created many ashik melodies whose popularity went beyond the boundaries of their region. Along with their high creativity, they were also skilled saz performers. It is significant that they were the ones who, in the 20th century, established the tradition of saz solo instrumental performance which is brilliantly represented by Adalat Nasibov (Gazakh), Khanlar Maharramov, Ali Guliyev (Tovuz), Damir Hasanoglu, Ilgar Imamverdiyev (Gadabay), and, among the younger ones, by Fazayil Miskinli, Neymat Gasimli (Gadabay), Zulfiyya İbadova, Azar Khanlaroglu (Tovuz). Ganjabasar ashiks usually perform with balaban (wooden wind instrument) accompaniment, often in the form of a “deyishme” (contest) of two ashiks. The body motions of these ashiks are very particular: during performance they take steps backward, squatting down somewhat.

Unlike them, the Borchaly ashiks do not use any musical instruments apart from the saz, and practice restraint in motion during performance. The Borchaly milieu includes regions of Georgia such as Bolnisi (Bulus), Marneuli (Sarkhan), as well as Bashkechid, Garayazy, Darachichak, and Qarachop, that are entirely inhabited by Azerbaijanis. In the 20th century, this milieu produced prominent figures such as

Sadih Sultanov, Amrah Gulmammadov, Kamandar Afandiyev, Hussein Sarajli, and Ahmad Sadakhli. The ashiks Aslan Kosali, Mahammad Sadakhli, Nuraddin Gasimly, Ziyaddin Keshali, and ashik Gulabi are the ustads of this milieu today. The Borchaly milieu is especially strong in its performing traditions. Such melodies as "Bashkhanimi", "Mansiri", "Fakhri", "Borchaly yurd yeri", "Mikhayi", "Dol hijrani" and others form the regional repertoire typical of the ashiks of this school. Having restricted the instrumental accompaniment of the tune to the saz only, the ashiks of Borchaly paid special attention to the development of this instrument. In the middle of the XXth century, ashik Amrah Gulmammadov improved the saz and increased the number of its strings from 9 to 11 and the number of frets from 13 to 18. Amrah Gulmammadov became the founder of a masterly style of saz playing and established a new level of performing technique for all Azerbaijani ashiks.

Among the regional schools and milieus of Azerbaijani ashik art, the Shirvan milieu remains aloof, differing from all others in both its musical style and performing peculiarities. The ashiks of Shamakha, Gobustan, Ismayilli, Saliyan, Kurdamir, Akhsu, Oujar, Gabala, Agdash, Zardab, Khachmaz and other towns of this region belong to the Shirvan milieu. In the XXth century the Shirvan milieu gave Azerbaijan such

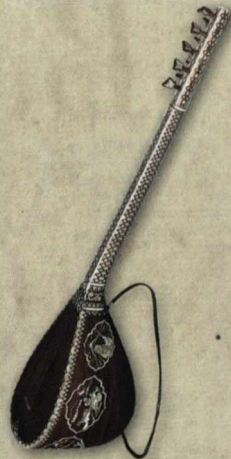
prominent masters as Mirza Bilal, Baylar Gadirov, Gurban Sadigov, Shakir Hajiyeve, Panah Panahov, Shamil Piriyeve, Ahmed Rustamov, and Mahmud Alasgaroglu, who combined high levels of performing with poetic and musical creativity. Such talented masters as Sharbat Fatiyev, Khanmusa Musayev, Khanish Zahidov, Yanvar Badalov, Avazkhan (Rohmanoglu) Khankishiyev, Abbas Musakhanoglu, Agamurad Israfilov, and Ahliman Rahimov develop traditions of this milieu today. The synthesis of ashik and mugham melodic styles forms a considerable difference between the Shirvan musical style and other Azerbaijani regional styles. For many Shirvan ashiks, the period of apprenticeship with the master-ustad meant performing mugham at weddings and majlises before the master's performing. The mere form of the tune among the Shirvan ashiks, as a rule, includes inserted mugham episodes at the beginning or in the middle of the tune and some phrases at the end. In these insertions, mugham are performed to a rhythmic background. As a result, it gives rise to a peculiar polyrhythmic texture that combines a strict rhythmic pattern of instrumental accompaniment with a metrically free vocal melodic line. It is this very combination that the Azerbaijani "zarbi-mugham", i.e. "rhythmical mugham", is built on. There are some reasons to believe that the Shirvan ashik style had a certain influence on the mugham genre, particularly on the forming of varieties such as "zarbi-mugham" (literally, "rhythmic mugham").

For example, such popular zarbi-mughams as “Garabagh shikastasi”, “Shirvan shikastasi”, “Kasma shikasta”, which gained a firm place in the repertoire of the Azerbaijan khanandas (singer-mugham performers) are, in fact, the ancient Shirvan ashig melodies. Shikastə is one of the most widespread genres of the Shirvan ashig repertoire. Apart from the three ones mentioned above, different kinds of shikasta (including “Bayati Shikasta”, “Gojaman Shikasta”, “Saritorpaq Shikasta”, “Zarinji Shikasta”, etc), “shashangi”, “peshro”, as well as “Ordubadi”, “Gobustani”, “Darbandi” and other tunes form the Shirvan regional repertoire. Shirvan ashigs perform in an ensemble which, along with the saz, includes the balaban, the percussive instruments nagara (drum) and gosha nagara (double drum), and sometimes the gharmon (kind of the accordion). Thanks to the use of percussion instruments, the rhythmic, sometimes even dancing origin, is brightly expressed in the Shirvan musical style. Some Shirvan ashigs dance during performance.

Despite the regional differences between the various Azerbaijan ashig schools (including southern schools which are not presented in this album for certain objective reasons), they all form a single art tradition united by a common national language, a poetic and musical repertoire, and, lastly, by the saz, a permanent attribute of the Azerbaijani ashigs.

Musical instruments

The Azerbaijani saz is a pear-shaped stringed instrument that is played with a plectrum (‘tazana’). Of the three varieties of saz that exist in the ashig practice (small-size “goltukh saz”, medium-size “tavar saz” and large-size “ana saz”) the “tavar saz” is the most widespread and various ashigs may use different numbers of strings (normally from 8-9 up to 11) on the neck. The range of the modern saz is an eleventh starting from the “d” of the first octave up to the “g” (sometimes “a”) of the second octave. The mode system of the saz is the d – e – f – g – a – b fl. - c2 natural (diatonic) scale, which in the process of the development of this instrument and its

BALABAN

performing technique also acquired chromatic steps. In the traditional terminology, its natural frets are referred to as “*achiq parda*”, “*bash parda*”, “*orta parda*”, “*shah parda*”, “*yasti parda*”, “*yarim parda*”, and “*ayaq parda*”. The *ashiq* music is based on the mode system of the *saz* in the same way that the modal system of the Azerbaijani *mugham* is connected with the *tar*. *Ashiq* melodies have a certain canonical form and modal structure connected with melodies orbiting the main *saz* “*parda*” in their various combinations. Nevertheless, as with any canon, it allows for some improvisation or author’s interpretation.

Although the older generation of *ashiqs* does not always welcome innovation, successful author’s versions are generally recognized and receive the name of their author.

The balaban, a double-reed cylindrical pipe made of mulberry or apricot wood with 8 holes, has different names and varieties in Azerbaijan – *balaman*, *mey*, *duduk*, *yasti-balaban*. It is the most widespread of the national wind instruments used both in folk and traditional classical (*mugham* and *ashiq*) music. Since ancient times it has been played in *ashiq* ensembles in Shirvan, Ganjabasar (Tovuz, Gadabay), Tabriz-Garadagh, Zanzan, as well as in folk ensembles. A very popular kind of

Azerbaijani folk ensemble (*balabanchilar dastasi*) generally consists of two balaban players and one or two percussionists (a *naqara* and *qosha naqara* players). Unlike the *ashiq* tradition of Ganjabasar, in the *ashiq* ensembles of Shirvan, the balaban does not just accompany the *saz* and the *ashiq*’s performing but is an equal partner in a dialogue with the singer.

Naghara is a very popular percussion instrument mostly used in Azerbaijani folk music ensembles in combination with the balaban and the Azerbaijani *gharmon* (a kind of accordion), but it may also accompany *mugham* ensembles. It has a cylindrical body made of apricot, nut or mulberry wood with goatskin membranes stretched with rope lacings. Depending on its size, the *naghara* has different names in various Azerbaijani regions– *kes*, *dumbul*, *orta naghara*, *goltug naghara*, *toy*, *jura*, *bala naghara*. *Nagara* is played with two hands or sticks.

QOSHA NAGHARA

Gosha naghara ('double naghara'), two small clay (or wooden) pots with animal skin membranes stretched on, is played by a pair of small sticks. This percussion instrument is used in folk, ashig and mugham ensembles in Shirvan. In the work of Engelbert Kaempfer, a German diplomat who visited Shamakha in 1683/84, there is a description and a picture of the gosha naghara among 22 other musical instruments used in musical practice in Shirvan at that time.

Sanubar Baghirova

Institute of Architecture & Arts

Azerbaijan National Academy of Sciences

MEHDI MƏSUMOV

(təv. 1973, Yeni Daşkənd kəndi,
Bərdə rayonu/ Azərbaycan)

Göyçə mühitinin ənənələrini davam etdirir. 1988-ci ildən 1992-ci ilədək o, Hacı Bayramovun, tanınmış ustad-aşığın, Göyçə aşığı mühitinin nümayəndəsinin tələbəsi olmuş və sonra 2003-2004-cü illərdə aşığı repertuarını Qardaşxan Mehdiyevdən öyrənmişdir.

Əksər aşığı kimi o, tamaşaçılar qarşısında ifanı uşaqlıqdan öyrənməyə başlamışdır; 1984-cü ildə o, Bərdədəki yerli mədəniyyət Evinə müxtəlif musiqi tədbirlərində və konsertlərdə çıxış etmişdir. 1988-ci ildə o, "Xarı bülbül" milli musiqi festivalının laureatı olmuşdur. Onun bədii inkişafına Ermənistan və Azərbaycan arasındakı Dağlıq Qarabağ münaqişəsi mane oldu: 1992-ci ildə o, Qarabağda hərbi xidmət göstərmək üçün Milli Orduya çağırılmış və onun hərbi xidməti 1997-ci ilədək davam etmişdir. 1999-cu ildə o, Mingəçevir şəhərindəki

Maliyyə və İqtisad Kollecinə bitirmişdir. Uzun fasilədən sonra Mehdi Məsumov incəsənətə qayıtmışdır. 2008-ci ildə o, "Ozan-aşıq" televiziya müsabiqəsində iştirak etmiş və ilk beş qalibdən biri olmuşdur. O, Azərbaycanda get-gedə daha da tanınır; bütün milli televiziya və radio şirkətləri tez-tez onu öz proqramlarında ifa etmək üçün dəvət edirlər. O, tez-tez Bakıda və Azərbaycanın digər şəhər və rayonlarında keçirilən kütləvi konsertlərdə iştirak edir. O həmçinin Moskva və Krım səhnələrində də çıxış etmişdir. 2008-ci ildə "Böyük şahinlər" milli səsyazma şirkəti onun diskini buraxmışdır.

Mehdi Masumov (b. 1973, Yeni Dashkend village, Barda district/ Azerbaijan) follows the traditions of the Goycha milieu. From 1988 to 1992 he was an apprentice to Haji Bayramov, a well-known ashig – ustad, a representative of the Goycha ashig milieu, and then in 2003-2004 he studied the ashig repertoire with Gardashkhan Mehdiyev.

Like most of ashigs he started performing for public since his childhood; in 1984 he performed in different music events and concerts at the local House of culture in Barda. In 1988 he became a laureate of the national music festival "Khary bulbul". His artistic growth was interrupted by the Nagorno - Garabagh conflict between Armenia and Azerbaijan: in 1992 he was sent to the National Army to serve in Garabagh, and

his military service lasted till 1997. In 1999 he graduated from the Finances and Economy College in Mingchevir. After the long break Mehdi Masumov returned to the art. In 2008 he took part in the "Ozan-ashiq" TV-contest and was one of the first five winners. He is getting more and more known in Azerbaijan; all the national TV and radio companies often invite him to perform in their programs. He frequently takes part in public concerts held in Baku and in other cities and towns of Azerbaijan. He also performed on stages of Moscow and Crimea. In 2008 the "Boyuk shahinlar", a national sound recording company released his CD.

Kəlbəcər:

ƏDALƏT QARAŞOV

(təv.1967, Yellica kəndi, Kəlbəcər rayonu/Azərbaycan)

Tanınmış saz çalğıçısı, virtuoz, "Əməkdar incəsənət işçisi" fəxri adının sahibidir. O, on yaşından saz çalır; 1980-ci ildə o, ilk dəfə konsertdə tamaşaçılar qarşısında çıxış etmişdir. Onun birinci müəllimi aşıq Əliş Quliyev və sonra, 1983-1988-ci illərdə aşıq Qəmkeş Allahverdi olmuşdur. 1989-cu ildə o, türkdilli xalqlardan 470 iştirakçının arasında keçirilən "Gənc ozan" müsabiqəsində iştirak etmiş və birinci yerlə mükəfatlandırılmışdır. Həmin ildə o, İraqda keçirilən "Babilistan" festivalında çıxış etmişdir. Onun özünü peşəkar aşıq saymağa tam haqqı var; bununla belə 1993-1998-ci illərdə o, tanınmış Ədalət Nəsimovun tələbəsi olmuşdur və Ədalət Nəsimovun ifa üslubu və texnikası onun sənət tərzinə öz təsirini göstərmişdir.

Ədalət Qaraşov Azərbaycan tamaşaçıları arasında çox məşhurdur;

o, "Səbuhi" və "Nurlu sabah" milli səsyazma şirkətlərində bir neçə diskini buraxdırmışdır; o, tez-tez Bakıda və Azərbaycanın digər şəhərlərində keçirilən kütləvi konsertlərdə və ədəbiyyat gecələrində çıxış edir; o, müxtəlif milli TV və radio proqramlarının tez-tez dəvət olunan qonağı və iştirakçısıdır. O dəfələrlə Türkiyə, İran və Rusiyada konsertlər vermişdir.

Kelbajar:

Adalet Garashov (b.1967, Yellija village, Kelbajar district/Azerbaijan) is a well-known saz player, virtuoso, holder of the title "Honored culture worker". He has been playing saz since his teens; in 1980 he performed for the first time in public at a concert. His first teacher were ashig Alish Guliyev, and later, in 1983-1988 ashig Gamkesh Allahverdi. In 1989 he took part in the contest "Young ozan" held among 470 participants from the Turkic nations and took the first prize. The same year he performed in the "Babylon festival" in Iraq. He had all reasons to consider himself a professional ashig; nevertheless, in 1993-1998 he became an apprentice to famous Adalet Nasibov whose performing style and technique influenced on his art manner.

Adalet Garashov is very popular in Azerbaijan; he released few CDs

with "Sabuhi" and "Nurlu sabah" national sound recording companies; he often performs in public concerts and literary nights in Baku and other cities of Azerbaijan; he is a frequent guest and participant of the different national TV and radio programs. Many times he gave concerts in Turkey, Iran, and Russia.

ƏFQAN MƏMMƏDOV

(təv.1975, Yellica kəndi.
Kəlbəcər rayonu/Azərbaycan)

Musiqi fəaliyyətinə 13 yaşından başlamışdır. O, dörd dəfə yeniyetmələr arasında keçirilən müxtəlif aşiq müsabiqələrinin laureatı olmuşdur. Aşiq sənətində onun müəllimləri Qəmkeş Allahverdiyev, Ədalət Qaraşov (onun əmioglusu), 1995-1996-cı illərdə Mayıs Gəncəli olmuşdur. 1993-cü ildə Ermənistanın Kəlbəcəri işğalından sonra o, Gəncəyə köçmüşdür ki, hal hazırda da burada yaşayır və çalışır. O, tez-tez Gəncədə, Bakıda, həmçinin Türkiyə və İranda keçirilən müxtəlif kütləvi konsertlərdə, bayram şənliklərində və ədəbiyyat-musiqi gecələrində çıxış edir. Əfqan Məmmədovun ifa repertuarına həm klassik aşiq mahnıları, həm də dastanlar daxildir. O, “Qurbani”, “Abbas və Gülgöz”, “Aşiq Qərib”, “Şəmşir və Sənubər”, “Aşiq Alı və Bəsti xanım” dastanlarını və aşiq Ələsgərin səyahətləri haqda bir neçə kiçik dastanı bilir.

Əfqan Məmmədov Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin Kəlbəcər şöbəsinin müdürüdür.

Afqan Mammadov (b.1975, Yellija village, Kelbajar district/ Azerbaijan) started his musical activity at the age of 13. Four times he became laureate of different ashik contests among young performers. His teachers in the ashik art were Gamkesh Allahverdiyev, Adalet Garashov (his cousin), then in 1995-96 Mayıs Ganjali. In 1993 after the Armenian occupation of Kelbajar he moved to Ganja where he has been living and working until now. He often performs at different public concerts, festive events, and literary-musicians nights in Ganja, Baku, as well as in Turkey and Iran. The repertoire of Afgan Mammadov includes both classical ashik melodies and dastans. He knows dastans “Gurbani”, “Abbas and Gulgez”, “Ashiq Garib”, “Shamshir and Sanubar”, “Ashiq Aly and Basti xanim”, and a few small dastans narrating of ashik Alasgar`s travels.

Afgan Mammadov is the head of the Kelbajar branch of the Union of Azerbaijani ashiks

ŞÖHRƏT KƏRİMOV

(təv. 1987, Yellica kəndi, Kəlbəcər
rayonu/Azərbaycan)

Ən istedadlı gənc aşıklardandır; onun yüksək səsi və oxuma üslubu Azərbaycan aşıqlarının və cəmiyyətinin yaşlı nəslinin kult simvolu olan tanınmış aşiq Əkbər Cəfərovun səsinə xatırladır. Şöhrət Kərimov aşiq ailəsində anadan olmuşdur; onun atası Elman Kərimov və aşiq Əhliman Allahverdi onun bu sənətdə ilk müəllimləri olmuşlar. O, 12 yaşında tamaşaçılar qarşısında çıxış etməyə başlamışdır; o, Gəncədə və Bakıda keçirilən kütləvi konsert və milli bayram şənliklərində çıxış etmişdir. 2008-ci ildə o, aşıqların televiziya müsabiqəsinin ("Lider TV" şirkəti) laureatlarından biri olmuşdur. Gəncədəki "İlkin" səs-yazma şirkəti onun bir neçə diskini buraxmışdır. Şöhrət Kərimov bütün klassik aşiq mahnılarını bilir və ifa edir.

Shohrat Kerimov (b.1987, Yellija village, Kelbajar district/Azerbaijan) is one of the most talented young ashigs; his high voice and manner of singing revive the voice of famous ashig Akbar Jafarov, a cult figure for the elder generation of the Azerbaijani ashigs and the public. Shohrat Kerimov was brought up in the ashig family; his father Elman Kerimov and ashig Ahliman Allahverdi were his first teachers. He started performing for public at the age of 12; he took part in public concerts and national festive events in Gandja and Baku. In 2008 he became one of the laureates of the ashig TV-contest (by "Lider" TV company). "Ilkin" sound recording company in Gandja released his several CDs. Shohrat Kerimov knows and performs the entire repertoire of classical ashig melodies.

Qazax:

SOLMAZ KOSAYEVA

(təv. 1955, Qazax/Azərbaycan)

Azərbaycanda ən çox tanınan qadın aşıqlardan biridir. Onun aşılıq karyerası çox tez başlamışdır. Altı yaşında o, yerli qadın saz ifaçıları ansamblının üzvü olmuşdur. Məktəb illəri ərzində o, tez-tez Qazaxda keçirilən kütləvi konsertlərdə, müxtəlif musiqi tədbir və müsabiqələrində iştirak etmişdir. 1978-ci ildə tanınmış azərbaycanlı xanəndə İslam Rzayev onu öz muğam ansamblına üzv olmağa dəvət etmiş və bu onu öz repertuarını aşiq musiqisi ilə bərabər muğam mahnıları ilə zənginləşdirməyə həvəsləndirmişdir. 1984-cü ildə ona Azərbaycan Dövlət Konsert birliyindən muğam və aşiq repertuarını ifa etmək təklif olunmuşdur. 1980-ci və 1990-cı illərdə o, bir çox ölkəyə - Avstriya, Nikaraqua, Əfqanıstan, Meksika, Almaniya, Belçika, Niderland, Norveç, İraq və Türkiyəyə səfər etmişdir. 2000-ci ildə o, Türkiyədə keçirilən Türkdilli xalqların Birinci festivalında iştirak etmiş

və qızıl medala layiq görülmüşdür. 2006-cı və 2008-ci illərdə o, gənc aşıqlar arasında keçirilən yarışda jüri üzvü olmağa dəvət olunmuşdur.

Solmaz Kosayeva qadın aşıqların "Aşiq Pəri məclisi" qrupunun ilk üzvlərindən biri olmuşdur; hazırda o, tez-tez kütləvi konsertlərdə, özəl yığıncaqlarda və toy məclislərində çıxış edir. O, milli səsyazma şirkətlərində dörd diskini buraxdirmışdır.

Gazakh:

Solmaz Kosayeva (b. 1955, Gazakh district/Azerbaijan) is one of the most known women ashiks in Azerbaijan. Her ashik career started early. At the age of six she became a member of the local ensemble of the girls saz players. During her school years she often took part in public concerts, different music events, and competitions held in Gazakh. In 1978 Islam Rzayev, a prominent Azerbaijani khanende invited her to be a member of his mugham ensemble, and it motivated her to enrich her repertoire along with ashik music also with mugham melodies. In 1984 she was offered to work for the Azerbaijan State Concert association as a performer of mugham and ashik repertoire. In the 1980s and 1990s she toured to many countries - Austria, Nicaragua, Afghanistan, Mexico, Germany, Belgium, Netherlands, Norway, Iraq, and Turkey.

In 2000 she took part in the First festival of Turkic nations in Turkey and was awarded a gold medal. In 2006 and 2008 she was invited to be a member of the jury of the national contest among young ashiks.

Solmaz Kosayeva was one of the first members of the "Ashiq Peri majlisi" group of women ashiks; at present she frequently performs at the public concerts, private gatherings, and weddings. She released four CDs with national sound recording companies.

AVDI MUSAYEV

(təv.1974, Birinci Şıxlı kəndi, Qazax rayonu/Azərbaycan)

Aşiq sülaləsindəndir; onun ailəsi özünü aşiq sənətinə həsr etmişdir və ailənin demək olar ki, bütün üzvləri aşiq olmuşlar və aşıqdırlar. Hər halda o, ustad Yaqub Yaqubovun şagirdi olmağı seçmişdir ki, o, da Qazaxın tanınmış aşığı Dərya Məhəmmədin şagirdi olmuşdur. Avdi Musayev peşəkar fəaliyyətə on iki yaşında rayonun musiqi tədbirlərində, konsertlərdə, yarış və festivallarda iştirakla başlamışdır. Onun ilk ölkəmiqyaslı çıxışı (2006-cı ildə Gəncədə keçirilən qərbi azərbaycanlı aşıqların müsabiqəsi və 2007-ci ildə "Lider TV-dəki milli televiziya müsabiqə) ona birinci yer və şöhrət gətirdi. O, televiziya və radio kanallarının tez-tez dəvət olunan qonağı oldu, milli səsyzama şirkətlərindən əsas üçü- "Böyük şahinlər" (2006), "Səbuhi" (2008), "Nurlu sabah" (2009)- onun disklərini buraxmışdır. 2007-ci ildən o, Bakıda yaşayır.

Avdy Musayev (b. 1974, Birinji Shikhly village, Gazakh district/ Azerbaijan) comes from the ashik dynasty; his family is very devoted to the ashik art and almost all of its members were and are ashiks. Nevertheless, he chose to be apprentice to ustad Yaqub Yaqubov who was a "shagird" (apprentice) to Darya Muhammed, a famous ashik of Gazakh. Professional activity of Avdy Musayev started at the age of twelve with his public performances at the district music events, concerts, contests, and festivals. His first national wide performances (in 2006 in Ganja at the contest among the ashiks of western Azerbaijani community and in 2007 at the national TV competition on the "Lider" TV) brought him first prizes and publicity. He became a frequent guest of the TV and radio channels, three main of the national sound recording companies - "Boyuk Shahinlar" (2006), "Sabuhi" (2008), and "Nurlu sabah" (2009) - released his CDs. Since 2007 he has been living in Baku.

İLHAM ASLANBƏYLİNİN

(təv. 1965, Aslanbəyli kəndi, Qazax rayonu/Azərbaycan)

A iləsində aşiq yoxdur, lakin o, Qazağın- aşiq mühitində boya-başa çatmışdır, bura isə o bölgələrdəndir ki, burada klassik aşiq ənənələri daim yaşayır və yerli əhalinin musiqini düzgün qavrama qabiliyyətinə təsirini qoruyub saxlayır. O, doqquz yaşında ustad Kərəm Nəsibova şagird olmaqla başlamış və öz aşiq təhsilini ustadla 1981-ci ildə başa vurmuşdur. On beş yaşından o, Qazaxdakı kütləvi konsertlərdə, toylarda və müxtəlif özəl məclislərdə çıxış etməyə başlamışdır. 1982-ci ildə o, Qazaxdan Sumqayıta köçmüşdür. 1993-cü ildə o, Dövlət Texniki Universitetini bitirmiş, lakin heç zaman aşıqlığa son verməmişdir. 2005-ci ildə o, Bakıda "Azərsun" holdinqin təşkil etdiyi aşiq müsabiqəsinin laureatı olmuşdur. Həmin il o, Türkiyədə keçirilən Türkdilli xalqların festivalında ifa etmək dəvəti almışdır. O, tez-tez Bakıda və Azərbaycanın digər şəhər və rayonlarında keçirilən

müxtəlif konsertlərdə çıxış edir. 2007 və 2008-ci illərdə “Böyük şahinlər” milli səsyazma şirkəti onun iki diskini buraxmışdır.

İlham Aslanbəyli aşiq sənətində öz dərin savadı ilə fərqlənir, o, bütün aşiq repertuarını çox gözəl bilir.

Ilham Aslanbeyli (b. 1965, Aslanbeyli village, Gazakh district/ Azerbaijan) had not ashiks in his family but he was growing up in the ashik environment of Qazakh, one of those districts where classical ashik traditions have been always alive and kept their influence on the native ear. He started his apprenticeship to ustad Kerem Nasibov at the age of nine and completed his ashik education with the ustad in 1981. Since fifteen years old he began to perform at public concerts, weddings and different private majlises in Gazakh. In 1982 he moved from Gazakh to Sumgayit. In 1993 he graduated from the State Technical University but he never stopped as ashik. In 2005 he became a laureate of the ashik contest organized by the “Azersun” holding in Baku. The same year he was invited to perform in the festival of the Turkic peoples in Turkey. He often performs at different concerts in Baku and other cities and towns of Azerbaijan. In 2007 and 2008 a national sound recording company “Boyuk shahinlar” released his two CDs.

Ilham Aslanbeli is distinguished by his deep literacy in the ashik art, he knows very well the entire classical ashik repertoire.

Göycə:

FAMILƏ İSGƏNDƏROVA

(təv.1982, Qursalı kəndi)

Ermənistanı altı yaşında qaçqın kimi tərk etmişdir, bununla belə o, Göycə aşığı mühitinin nümayəndəsi hesab edilə bilər. O aşığı ailəsində tərbiyə almışdır; onun babaları tez-tez öz kəndlərindəki müxtəlif yığıncaq və toy məclislərində çalıb oxumaq üçün dəvət olunurdular. Onun bu sənətdə birinci müəllimi-ustadı Çıldır-Ağbaba mühitindən (indiki Türkiyə ərazisindədir) tanınmış aşığı Fəqfur Gülməmmədov olmuşdur. Artıq 16 yaşında o, müxtəlif kütləvi konsertlərdə, “Novruz” bayram şənliklərində, hətta toy məclislərində ifa etmişdir. 2002-ci ildə o, aşığı müsabiqəsində birinci yerlə mükəfətləndirilmiş və 2007-ci ildə aşığı televiziya müsabiqəsinin (“Lider” TV kanalı) laureatları arasında olmuşdur. 2008-2009-cu illərdə o, Rusiyadakı Azəri Diasporaları tərəfindən Sibirdə konsertlər verməyə dəvət olunmuşdur.

Fəmilə İsgəndərova klassik aşığı repertuarını çox gözəl bilir və ifa edir, lakin daha çox o, peşəkar xanəndə, muğam ifaçısıdır. O, Milli Konservatoriyanı 2006-cı ildə xanəndə kimi bitirmişdir və muğam ifaçılığını Arif Babayevdən, tanınmış xanəndədən, “Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti” adının daşıyıcısından öyrənmişdir.

Goycha:

Famile Iskenderova (b.1982, Gursaly village) left Armenia in 1988 as a refugee at the age of six, nevertheless, she may be considered as a representative of the Goycha ashig milieu. She was brought up in an ashig family; her grandfathers were often invited to perform in different gatherings and wedding parties in their village. Her first teacher-ustad in this art was a well-known ashig Fagfur Gulmammadov from the Chyldyr-Agbaba milieu (located in contemporary Turkey). At the age of 16 she already performed for the public at different concerts, “Novruz” festive events, and even at wedding parties. In 2002 she was awarded the first prize at the ashig contest, and in 2007 she was among the laureates of the ashig TV-contest (“Leader” TV Channel). In 2008 – 2009 she was invited by Azeri Diasporas to Russia to give concerts in Siberia.

Famile Iskanderova knows and performs very well classical ashig repertoire, but, along with that, she is a professional khanende, a singer-performer of mugham. She graduated from the National Conservatoire in 2006 as a khanende, and studied mugham performing with Arif Babayev, a renowned khanende, a holder of the title of the "People`s Artist of the Republic of Azerbaijan".

**İXTİYAR (QARAQOYUNLU)
QOCAYEV**

(təv.1970, Çəmbərək rayonu)

Göyçə aşığı mühitinin parlaq nümayəndəsidir. O, aşığı ailəsindəndir və onun müəllimləri (ustadları) əmisi aşığı Məhəmməd Qocayev, sonra kor aşığı Kərəm Bəkir oğlu olmuşlar. İxtiyar Qocayev aşığı repertuarından bütün mahnıları və "Əsli və Kərəm", "Aşığı Qərrib", "Abbas və Gülgəz" kimi dastanları və bəzi başqalarını bilir və ifa edir. 1988-ci ildə o, qaçqın kimi Azərbaycana gəlmişdir və indi Şamaxı rayonunda yaşayır. İxtiyar Qocayev gözəl səsə malikdir və onun ifa tərzini özünəməxsusdur. O, tez-tez milli radio və TV kanallarında ifa edir. Aşığı ifaçılığından əlavə o, həmçinin 150-dən çox aşığı şeirinin müəllifidir və onun birinci şeirlər toplusu nəşrə hazırlanır.

Ikhtiyar (Garaqoyunlu) Gojayev (b.1970, Chambarak district) is a bright representative of the Goycha ashig milieu. He comes from the ashig family, and his teachers (ustads) were his uncle ashig Muhammed Gojayev, later a blind ashig Karam Bekir oğlu. Ikhtiyar Gojayev knows and performs all the melodies from the ashig repertoire, and such dastans as “Asli and Karam”, “Ashig Garib”, “Abbas and Gulgez” and a few others. In 1988 he moved to Azerbaijan as a refugee, and now lives in the district of Shamakhy. Ikhtiyar Gojayev has a nice voice and his performing manner is original. He often performs on the national radio and TV channels. Along with ashig performing he is also an author of more than 150 ashig poems, and his first poetic collection is being prepared for publishing.

Borçalı:

CAHANGİR QULİYEV

*(təv. 1960, Çayrasullu kəndi,
Gədəbəy rayonu/Azərbaycan)*

Aşiq ailəsindəndir; onun atası Sənan Quliyev bu sənətdə onun ilk müəllimi olmuşdur və onun qardaşı Aqil Quliyev Gədəbəy aşiq mühitinin nümayəndəsi kimi tanınır.

Cahangir Quliyev həmişə özünü aşiq sənətinə həsr etmişdir: artıq yeddi yaşında o, bilirdi ki, aşiq olacaq. On beş yaşında o, Sumqayıtdakı mədəniyyət Evindəki Səədi Abbasovun aşiq kurslarına getmişdir; 1987-1990-cı illərdə o, Tovuz rayonunda yaşamış və tanınmış aşiq Mahmud Məmmədovun şagirdi olmuşdur. O, Əkbər Cəfərov, İmran Həsənov və Əlixan Niftəliyev kimi Tovuz aşiq mühitinin nümayəndələrilə sıx professional əlaqələrlə bağlıdır və tez-tez Tovuzdakı müxtəlif konsert və məclislərdə iştirak edir. 1989-cu ildə o, Bakıda keçirilən Türk respublikalarının “Ozan” aşiq müsabiqəsində iştirak etmişdir. 1996-cı

ildən o, Bakıda yaşayır. Burada o, tanınmış muğam ifaçısı, Azərbaycan Dövlət Operasının solisti rəhmətlik Baba Mirzəyev tərəfindən qoyulmuş “Dastan” ansamblında ifa etmişdir. 1998-2000-ci illərdə Borçalı aşiq mühitinin tanınmış aşığı Kamandar Əfəndiyev Bakıda yaşayarkən 38 yaşlı Cahangir Quliyev onu öz ustadı saymaqdan və aşiq sənətinin sirlərini ondan öyrənməkdən çəkinməmişdir. Kamandar Əfəndiyev Cahangir Quliyevin ifa tərzinə elə güclü təsir etmişdir ki, sonralar Borçalı aşiq mühiti onu öz ənənələrinin davamçısı saymışdır.

Cahangir Quliyev qərbi azərbaycanlı aşıqların bütün klassik repertuarını bilir və ifa edir; bundan əlavə o, Şirvan aşiq repertuarından, hətta Qaradağ (İran Azərbaycanı) və Çıldır (Türkiyədə azərbaycanlıların sıx yaşadığı ərazi) aşıqlarının repertuarından bəzi mahnıları ifa edir. O, “Aslan şah və İbrahim”, “Əlixan və Pəri” dastanlarının tam mətnini bilir. 2006-cı ildə Azərbaycan Dövlət Televiziya Şirkəti onun haqqında “Saz” sənədli filmini çəkmişdir. O, həmçinin “Koroğlu” filminin quruluşçu rejissorları tərəfindən filmə 15 aşiq mahnısını ifa etmək təklifi almışdır. Onun ondan çox lent yazısı Dövlət Radio arxivində saxlanılır. Onun beş diskindən dördü “Səbuhi” və “Böyük şahinlər” milli səsyazma şirkətləri tərəfindən buraxılmışdır. O, həmçinin İran və Gürcüstanda da tanınır.

Jahangir Guliyev (b. 1960, Chayrasullu village, Gedabey district/ Azerbaijan) comes from an ashiq family; his father Sanan Guliyev was his first teacher in this art, and his brother Agil Guliyev is known as a representative of the Gedabey ashiq milieu.

Jahangir Guliyev has always been devoted to the ashiq art: at the age of seven he already knew that he would be an ashiq. When he was fifteen he attended ashiq classes of Saadi Abbasov at the House of culture in Sumgayit; in 1987-1990 he lived in the Tovuz district and was an apprentice to a renowned ashiq Mahmud Mammadov. He was tied with close professional contacts with such famous representatives of the Tovuz ashiq milieu as Akbar Jafarov, Imran Hasanov, and Alikhan Niftaliyev and often took part in different concerts and majlises in Tovuz along with them. In 1989 he participated in the “Ozan” ashiq contest of Turkic republics held in Baku. Since 1996 he has been living in Baku. Here he played in the folk ensemble “Dastan” led by late Baba Mirzayev, a well-known mugham singer, a soloist of the Azerbaijan State Opera. In 1998- 2000 when Kamandar Efendiyev, a prominent ashiq of the Borchaly milieu lived in Baku 38-year old Jahangir Guliyev did not feel confused to recognize him as his ustad and to learn secrets of the ashiq profession from him. Kamandar Efendiyev had such strong influence on Jahangir Guliyev’s performing style that the Borchaly ashiq milieu

has accepted the latter as a follower of their art traditions.

Jahangir Guliyev knows and performs the entire classical repertoire of the western Azerbaijani ashiks; besides he can perform some melodies from the Shirvan ashik repertoire, and even from the repertoires of Garadagh (Iranian Azerbaijan) and Chyldyr (Azerbaijani enclave in Turkey) ashiks. He knows the complete text of the dastans "Aslan shah and Ibrahim", "Alykhan and Peri". In 2006 Azerbaijan State TV Company took a documentary "Saz" of him. He was also invited by the producers of the film "Koroglu" to perform 15 ashik songs in the film. More than ten of his recordings are kept in the State Radio archive. Four or five his CDs were released by the national sound recording companies "Sabuhi" and "Boyuk shahinler". He is popular also in Iran and Georgia.

Şirvan:

ƏLİ (TAPDIQOĞLU) QULİYEV

(təv. 1988, Qobustan rayonu/
Azərbaycan)

Şirvan aşığı mühitinin ən gənc nümayəndələrindən biridir. Onun aşığı sənətinə olan həvəsi onu Şirvan aşığı ifa məktəbinin ustadlarından biri olan aşığı Xanmusa Musayevə gətirib çıxartdı. Onun Xanmusa Musayevə şagirdliyi 2000-ci ildən 2005-ci ilədək davam etdi; o, həmçinin Əvəzخان Xankişiyev, aşığı İslam, aşığı Əhliman Rəhimov kimi tanınmış Şirvan aşıqlarının lent yazılarına qulaq asmış və bu onun peşəkar təliminin başqa bir yolu olmuşdur. Onun tamaşaçıları qarşısında çıxışı 2001-ci ildə onun ilk dəfə hər il keçirilən gənclərin "Bakı payızı" milli musiqi festivalında iştirakla başlamışdır. 2001-ci və 2002-ci illərdə o, iki dəfə İraqda keçirilən "Babilon" musiqi festivalında, 2005-ci ildə Samsunda (Türkiyə) keçirilən festivalda iştirak etmişdir. Həmin il o, milli aşığı müsabiqəsində iştirak etmiş və onun təsirli, emosional ifa tərzii jürinin və tamaşaçıların diqqətini çəkmişdir.

Əli Tapdıqoğlu Azərbaycan tamaşaçılarının sevimlisidir; o, tez-tez kütləvi konsertlərdə, milli bayram şənliklərində və toy məclislərində, yaxud da müxtəlif milli televiziya və radio proqramlarda iştirak etməyə dəvət olunur; onun milli səsyazma şirkətləri tərəfindən buraxılan bir neçə diskisi var. Aşıq repertuarından əlavə o, muğamı da ifa edir.

Shirvan:

Ali (Tapdygoglu) Guliyev (b. 1988, Gobustan district/Azerbaijan) is one of the youngest representatives of the Shirvan ashik milieu. His interest to the ashik art brought him to ashik Khanmusa Musayev, one of the ustads (masters) of the Shirvan school of ashik performing. His apprenticeship to Khanmusa Musayev lasted from 2000 to 2005; he also listened to the recordings of such known Shirvan ashiks as Avazkhan Khankishiyev, ashik Islam, ashik Ahliman Rahimov and that became another way of professional training for him. His public performances started in 2001 when for the first time he took part in the annual national youth music festival "Baku-autumn". In 2001 and 2002 he participated twice in the "Babylon" music festival in Iraq, in 2005 - in festival in Samsun (Turkey). The same year he took part in the national ashik contest and his expressive, emotional performing manner drew attention of the jury and public.

Ali Tapdygoglu is a favorite of the Azerbaijani public; he is often invited to perform in public concerts, national festive events, and wedding parties, or to take part in different national TV and radio programs; he has a few CDs released by national sound recording companies. Besides the ashik repertoire he performs professionally the mugham.

Tovuz:

FƏRMAN MAHMUDOV

*(təv. 1965, Məşədilər kəndi, Tovuz rayonu/
Azərbaycan)*

Aşıq mühitindəndir; onun atası Xudaverdi Mahmudov Azərbaycanın hər yerində tanınan saz düzəldən olmuşdur. Demək olar ki, XX əsrin ikinci yarısının bütün tanınmış aşığıları usta Xududan onlar üçün saz düzəltməyi xahiş etmişlər. Fərman Mahmudov onun yeganə oğludur ki, onun sənətini davam etdirmiş və on iki yaşından saz düzəltməyə başlamışdır. Hal hazırda o, Azərbaycanın ən yaxşı saz düzəldənlərindən biri kimi qəbul edilir.

Tovuz aşığı mühitinin mərkəzində dünyaya gələn Fərman Mahmudov üç yaşından saz çalmağa başlamışdır. O, uşaqıqdan Əkbər Cəfərov, Mikayıl Azaflı, Əmrah Gülməmmədov, Kamandar Əfəndiyev, Ədalət Nəsimov və digər böyük azərbaycanlı aşığıların-ustadların canlı ifasını dinləyə bilmişdir. O, bütün aşığı repertuarını bilir; onun ifası çox peşəkar

və özünəməxsusdur. Bununla belə, o, tamaşaçılar qarşısında çox çıxış etmir və onun bu diskdəki ifa yazıları onun ilk studiya yazılarıdır.

Tovuz:

Farman Mahmudov (b. 1965, Meshediler village, Tovuz district/ Azerbaijan) comes from the ashiq environment; his father, Khudaverdi Mahmudov was famous throughout Azerbaijan for his saz-making. Almost all prominent Azerbaijani ashigs of the second half of the XX century used to apply to usta Khudu with request of making a saz for them. Farman Mahmudov was the only one of his sons who took over his craft and started making saz at the age of twelve. At present, he is considered one of the best saz makers in Azerbaijan.

Being brought up in the very center of the Tovuz ashiq milieu Farman Mahmudov started playing saz at the age of three. Since his childhood he could listen to live performance of the greatest Azerbaijani ashigs – ustads, such as Akbar Jafarov, Mikail Azaflı, Amrah Gulmamedov, Kamandar Efendiyev, Adalet Nasibov and others. He knows the entire ashiq repertoire; his performing is highly professional and the renditions are original. Nevertheless, he does not perform much for the public, and the tracks with his performances on this CD are his first studio recordings.

**İLHAM (ƏSGƏROĞLU)
QULİYEV**

*(təv. 1967, Tovuz rayonu/
Azərbaycan)*

Azərbaycan Dövlət incəsənət və mədəniyyət Universitetini peşəkar aktyor və xanəndə kimi bitirmiş və o vaxtdan Avropa, Rusiya və Azərbaycan bəstəkarlarının klassik vokal musiqisini ifa etmişdir. O, Azərbaycan Dövlət musiqili komediya Teatrının (1994-1998), Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının (1998-2000), Qırğız Dövlət Opera Teatrının (2000-2002) və Qazaxıstan Opera Teatrının (2002-2005) solisti olmuşdur. Bununla belə, o, hər zaman öz uşaqlıq musiqisinə- aşiq sənətinə sadıq qalmışdır. O, saz çalır və klassik aşiq mahnılarını peşəkar səviyyədə ifa edir və həmçinin dombra və dəf çalır.

Ilham (Asgaroglu) Guliyev (b. 1967, Tovuz district/Azerbaijan) graduated from the Azerbaijan State University of art and culture as a professional actor and singer, and since then has been performing classical vocal music of European, Russian and Azerbaijani composers. He was a soloist of the Azerbaijan State Theatre of musical comedy (1994-1998), Azerbaijan State Philharmonic (1998-2000), Kyrgyz State Opera Theatre (2000-2002), and Kazakhstan Opera Theatre (2002-2005). Nevertheless, he has always stayed faithful to the music of his childhood – to the art of ashigs. He plays saz and sings classical ashig melodies on professional level, and also plays dombra, and daf.

FÜRUDİN HÜSEYNOV

(təv. 1978, Bozalqanlı kəndi, Tovuz rayonu/Azərbaycan)

B eş yaşından saz çalır. Onun ilk müəllimi atası Qədim Hüseynov olmuşdur. Fürudin Hüseynov aşiq musiqisi atmosferində doğulmuşdur; o, uşaqlıqdan Əkbər Cəfərov, Seyid Bağır Məmmədov, Əliəsgər Tağıyev, Mahmud Məmmədov, balaban ifaçısı Müseyib Abbasov kimi böyük aşıqların canlı ifasını dinləmişdir. Fürudin Hüseynov saz virtuosudur; Onun ifa repertuarına 55 klassik aşiq mahnısı daxildir və o, tez-tez aşiq mahnılarını muğam improvizasiyası ilə birləşdirməyə üstünlük verir.

Furudin Huseynov (b. 1978, Bozalqanlı village, Tovuz district/ Azerbaijan) has been playing saz since 5 years old. His first teacher was his father Gadim Huseynov. Furudin Huseynov was brought up in the atmosphere of ashig music; since his childhood he could listen live to such great ashigs as Akbar Jafarov, Seyid Baghir Mammadov, Aliasgar Taghiyev, Mahmud Mammadov, a balaban player Museyib Abbasov. At the age of twelve he started studying the art of ashigs with a great ashig Kamandar Efendiyev.

Furudin Huseynov is a saz virtuoso; the repertoire he performs includes 55 classical ashig melodies, and he often prefers to combine ashig melodies with mugham improvisation.

ZÜLFİYƏ İBADOVA

(təv. 1970, Alagöz kəndi,
Tovuz rayonu/Azərbaycan)

Saz çalmağa on dörd yaşından başlamışdır. On yeddi yaşından So, peşəkar səviyyədə ifa edir. Zülfiyə İbadova Azərbaycan tamaşaçıları arasında çox tanınmışdır, o, tez-tez həm Azərbaycanda, həm də xaricdəki Azərbaycan diasporası üçün yerli toy məclislərində ifa etmək üçün dəvət olunur. Onun saz ifası dinləyicilər tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Klassik aşiq repertuarından əlavə o, həmçinin elektronik alətlərin müşayiətilə müasir populyar mahnıları da ifa edir. Zülfiyə İbadova tez-tez xaricdə - Almaniyada, İranda, İsraildə, Niderlandda və digər ölkələrdə çıxış edir. 1991-ci ildə o, Türkiyədə keçirilən beynəlxalq festivalda qızıl medalla mükəfatlandırılmışdır. 2005-ci ildə o, San-Fransiskoda hər il keçirilən festivalda ifa etməyə dəvət olunmuşdur, 2008-ci ildə o, Almaniyaya səfər etmişdir. O, milli səsyzma şirkətlərində bir neçə disk yazdırmış və həmçinin bir neçə klip çəkirmişdir.

Zulfiya Ibadova (b. 1970, Alagez village, Tovuz district/Azerbaijan) started playing saz at the age of fourteen. Since seventeen years old she has been performing on professional stage.

Zulfiya Ibadova is very popular with Azerbaijani public, she is often invited to sing at native wedding parties both in Azerbaijan and for Azerbaijani diasporas in abroad. Her saz performing is highly appreciated by the listeners. Along with classical ashig repertoire she also performs contemporary popular songs with accompaniment of electronic instruments.

Zulfiya Ibadova often performs in abroad – in Germany, Iran, Israel, Netherlands, and other counties. In 1991 she was awarded a gold medal of an international festival in Turkey. In 2005 she was invited to perform in the annual festival in San-Francisco, in 2008 she toured in Germany. She recorded a few CDs with the national sound recording companies, and also was taken in a few clips.

ROMAN (AZAFLI) ZEYNALOV

(təv. 1983, Surgut, Rusiya)

Məşhur aşiq sülaləsindəndir. Onun babası şair, bəstəkar və aşiq repertuarının ifaçısı Mikayıl Azaflı (1924-1990) ən tanınmış azərbaycanlı aşıqlardan biridir. Onun atası Hakim, bibiləri Gülarə və Minayə Azaflı da aşıqdırlar. Onun ilk ustadı atası olmuşdur. 1989-cu ildə Roman Zeynalov ailəsilə birlikdə Azərbaycana, Tovuz rayonuna köçmüşdür ki, burada da məktəbə getmişdir. 1995-1999-cu illərdə o, Tovuzdakı musiqi məktəbində saz və tar ifasını öyrənmişdir. Onun tamaşaçılar qarşısında ilk çıxışı 1992-ci ildə babası Mikayıl Azaflının 70 illik yubileyində olmuşdur. 1999-cu ildə o, musiqi məktəblərinin tələbələri arasında keçirilən milli müsabiqədə qalib gəlmiş və 2004-cü ildə "Azərsun" şirkətinin təşkil etdiyi aşiq müsabiqəsinin laureatı olmuşdur. Hazırda o, Tovuzda işləyir və burada Azad Rzayev adına musiqi məktəbində saz ifasını öyrədir.

Roman Zeynalov böyük ümidlər bəslənilən saz ifaçısı kimi qiymətləndirilir. Onun "Koroğlu" dastanından məşhur klassik mahnı olan "Misri"-nin orijinal və yeni tərzdə ifası bu diskdə yazılmışdır.

Roman (Azaflı) Zeynalov (b. 1983, Surgut, Russia) comes from a well-known ashig dynasty. His grandfather Mikayil Azaflı (1924-1990), a poet, composer, and a performer of the ashig repertoire was one of the most prominent Azerbaijani ashigs. His father Hakim, aunts Gulara and Minaya Azaflı are also ashigs. His first ustad was his father. In 1989 Roman Zeynalov together with his family moved to Azerbaijan, to the district Tovuz where he went to school. In 1995-1999 he studied saz and tar performance at a music school in Tovuz. His first public performance was held in 1992 at the 70-anniversary celebration of his grandfather Mikayil Azaflı. In 1999 he won a national competition among music schools students, and in 2004 he became a laureate of the ashig contest organized by the "Azersun" company. At present he works in Tovuz where he teaches saz performing at the music school named after ashig Asad Rzayev.

Roman Zeynalov is recognized as a promising young saz player. His rendition of "Misri", a popular classical melody from dastan "Koroglu" recorded on this CD, is original and performed in a new way.

Gədəbəy:

ULDUZ QULİYEVA

*(təv. 1950, Kərimli kəndi, Gədəbəy
rayonu/Azərbaycan)*

Ən tanınmış azərbaycanlı qadın aşıqlardan biridir. O, aşiq ailəsindəndir; onun atası, əmisi, qardaşları aşiq olmuşlar və aşıqdırlar. Onun bu sənətdə ilk müəllimi atası olmuşdur. Ulduz Quliyeva peşəkar aşıqdır, amma Sumqayıtdakı Musiqi Kollecini xanəndə (muğam ifaçısı) kimi bitirmişdir (1984) ki, burada muğamı Əlipaşa Daşdəmirovdan, sonra isə Sahib Şükürovdan öyrənmişdir. 1990-cı ildən o, aşiq sənətini elə bu kollecdə tədris edir və aşiq kursunu Kollecin tədris planına daxil edən ilk şəxs olmuşdur.

Ulduz Quliyeva aşiq mühitinin əsas fiqurlarından biri kimi qəbul edilir. O, həmişə dövlət konsertlərinə, milli bayram şənliklərinə çıxış etməyə, yaxud da mühüm aşiq müsabiqələrində jüri üzvü olmağa dəvət olunur. O, həmçinin ABŞ-ın (1991), Almaniyanın (1989, 1992, 1993),

İsveçin (1995), müxtəlif illərdə Türkiyənin konsert səhnələrində çıxış etmişdir. O, “Nurlu sabah”, “İlkin”, “Böyük şahinlər” və “Melodiya” kimi milli səsyazma şirkətlərində dörd diskini buraxdırmışdır. Ulduz Quliyeva təkcə aşiq repertuarının ifaçısı deyil; o, çox sayda aşiq şeirinin müəllifidir. Onun kitablarından üçü 2000, 2004 və 2008-ci illərdə nəşr edilmişdir və dördüncüsü tezliklə işıq üzü görəcək.

Ulduz Quliyeva həm də ictimai fəaliyyətilə də tanınır. 1984-cü ildəki Azərbaycan aşıqlar Birliyinin IV qurultayından o, qadın saz ifaçıları ansamblının rəhbəridir; 2000-ci ildə o, “Qopuz” jurnalını təsis etmişdir, 2002-ci ildə o, həm də aşiq dastanlarının nəql edilməsinə həsr edilən aşiq yığıncaq və məclisləri kimi müxtəlif ədəbi-musiqili gecələri tez-tez təşkil edən “Ulduz” qeyri-hökumət təşkilatını təsis etmişdir. O, “Azərbaycan Respublikasının fəxri incəsənət işçisi” fəxri adının daşıyıcısıdır.

Gedabey:

Ulduz Guliyeva (b. 1950, Kerimli village, Gedabey district/Azerbaijan) is one of the most renowned Azerbaijani women ashigs. She comes from the ashig family; her father, uncle, brothers were and are ashigs. Her first teacher in this art was her father. Ulduz Guliyeva is a professional ashig but she graduated from the Music College in Sumqayit (1984) as a khanende (a singer-mugham performer) where she studied mugham with Alipasha Dashdamirov, then with Sahib Shukurov. Since 1990 she has been teaching the ashig art at the same College and was the first who brought ashig classes in the College curriculum.

Ulduz Guliyeva is considered as one of the central figures of the ashig environment. She is always invited to perform at the state concerts, national festive events, or as a member of jury of the important ashig contests. She also used to perform on the concert stages in the USA (1991), in Germany (1989, 1992, 1993), in Sweden (1995), in different years in Turkey. She released four CDs with such national sound recording companies as "Nurlu Sabah", "Ilkin", "Boyuk shahinler" and "Melodiya". Ulduz Guliyeva is not only a performer of the ashig repertoire; she is an author of many ashig poems. Three of her books were published in 2000, 2004, and 2008, and the fourth one will come out soon.

Ulduz Guliyeva is also known for her public activity. Since 1984 from the IV Congress of the Union of Azerbaijani ashigs she has been the leader of the Ensemble of women saz players; in 2000 she established the "Gopuz" journal, in 2002 she also established a non-governmental association "Ulduz" ("Star") that often organized different literary-musical nights dedicated to narrating of the ashig dastans, as well as ashig gatherings and majlises. She is a holder of the national title an "Honored worker of the art of the Republic of Azerbaijan".

SƏYAD PƏNAHOV

(təv.1945, Kərimli kəndi, Gədəbəy rayonu/Azərbaycan)

Tanınmış ustad aşıqdır, “Azərbaycan Respublikasının fəxri incəsənət işçisi” adının daşıyıcısıdır. Azərbaycanlı aşıqların çoxu kimi o, da peşəkar fəaliyyətə yeniyetmə yaşlarından başlamışdır. 1959-cu ildə on dörd yaşı olarkən o, gənc istedadların milli müsabiqəsində iştirak etmiş və üçüncü yerə layiq görülmüşdür. O, aşiq sənətini tanınmış aşiq, Azərbaycan aşıqlar Birliyinin Gədəbəy şöbəsinin müdiri İsfəndiyar Rüstəmovdan öyrənmişdir.

1970-1980-ci illərdə Səyad Pənahov Moskvada keçirilən çox sayda festival və musiqi tədbirlərində iştirak etmişdir, 1990-cı illərdə o, tez-tez Türkiyə və İranda keçirilən kütləvi konsertlərdə və toy məclislərində çıxış etməyə dəvət olunmuşdur.

Səyad Pənahov azsaylı aşıqlardandır ki, təkcə aşiq musiqisi repertuarını

deyil, həm də dastanları bilir. O, “Abbas və Gülgəz”, “Şah İsmayıl və Gülzar”, “Pərizad və Nəcəf” dastanlarını, “Koroğlu” dastanından 5-6 boyu, aşiq Ələsgər haqda (“hekayət” adlandırılan) kiçik dastanları və bəzi digərlərini tam nağil edə bilir.

Sayad Panahov (b.1945, Kerimli village, Gedabey district/Azerbaijan) is a well-known ustad ashig, a holder of the title an “Honored worker of the art of the Azerbaijan Republic”. As the most of Azerbaijani ashigs he started his professional activity in his teens. In 1959 at the age of fourteen he took part in the national wide contest of young talents and was awarded the 3rd prize. He studied the ashig art with Isfendiyar Rustamov, a renowned ashig, the head of the Gedabey branch of the Union of Azerbaijani ashigs.

In the 1970s - 1980s Sayad Panahov used to perform in many festivals and music events in Moscow, in the 1990s he was often invited to Turkey and Iran to perform both at public concerts and wedding parties.

Sayad Panahov is one of few ashigs who know not only the ashig music repertoire but also many dastans. He can narrate entirely the dastans “Abbas and Gulgez”, “Shah Ismayil and Gulzar”, “Perizad and Najaf”, 5-6 episodes of the dastan “Koroglu”, small dastans (called “hekayat”) about ashig Aliasgar, and a few others.

SƏRDAR MƏMMƏDOV

(təv. 1963, Arıqıran kəndi, Gədəbəy rayonu/Azərbaycan)

Aşıq mühitində balaban çalğıçısı kimi çox tanınmışdır; bununla belə, o, məktəb illərindən saz çalmış və aşıq mahnılarını oxumuşdur. O, həmişə Mikayıl Azafli, İmran Həsənov, İsfəndiyər Rüstəmov kimi vaxtının tanınmış aşıqlarından sənətin sirlərini öyrənməyi arzulamışdı. Sərdar Məmmədov aşıq sənətinə çox sadıqdır və o, bu sahədə ciddi savadla tanınmışdır. O, bütün aşıq repertuarını bilir və tez-tez gənc aşıqlara peşəkar məsləhətlərlə kömək edir. Sərdar Məmmədov tez-tez konsertlərdə, milli bayram şənliklərində, eləcə də milli televiziya və radio üçün ifa edir. O, həmçinin Türkiyə, İran, Ukrayna, Rusiya və Gürcüstana səfər edir. O, milli səsyazma şirkətlərində bir neçə diskini buraxdırmışdır. 2008-ci ildə İNEDİT/Maison des cultures du Monde tərəfindən buraxılan CD albomda o, aşıq Mahmud Məmmədovu balaban ifaçısı kimi müşayiət etmişdir.

Sardar Mammadov (b. 1963, Arıqıran village, Gedabey district/Azerbaijan) is most known in ashig environment as a balaban player; nevertheless, he has been playing saz and singing ashig melodies since his school years. He was always willing to learn secrets of the art from the renowned ashigs of his time such as Mikayil Azafli, Imran Hasanov, Isfendiyar Rustamov. Sardar Mammadov is very devoted to the ashig art, and he is distinguished with his serious literacy in this field. He knows the entire ashig repertoire, and often helps younger ashigs with professional advices. Sardar Mammadov performs frequently in public concerts, national festive events, as well as for national TV and radio programs. He also toured to Turkey, Iran, Ukraine, Russia, and Georgia. He recorded a few CDs under national sound recording companies. In the CD album "Azerbaijan: Anthology of ashig" released by INEDIT/Maison des cultures du Monde in 2008 he accompanied ashig Mahmud Mammadov as a balaban player.

AZƏR ƏLİYEV

(təv. 1974, İnəkboğan kəndi, Gədəbəy rayonu/Azərbaycan)

Uşaqlıqdan aşiq musiqisi ilə maraqlanmışdır. 1992-1996-cı illərdə o, Milli Orduda xidmət etmiş və boş vaxtlarında yerli əhalinin həvəskar instrumental ansamblında aşiq mahnılarını ifa etmişdir. 2001-ci ildən o, Azərbaycan aşiqlər Birliyinin üzvüdür və müxtəlif kütləvi konsertlərdə və milli festivallarda iştirak edir. 2004-cü ildə o, hər il Kazanda (Tataristan) keçirilən “Sabantuy” milli festivalında çıxış etməyə dəvət almışdır.

Azər Əliyev aşiq sənətinə həsr olunan populyar milli televiziya və radio proqramlarının tez-tez qonağı olur. Onun aşiq mahnılarının yazıları Dövlət Radiosunun “qızıl fondunda” saxlanılır; onun CD və DVD albomları “Səbuhi” və “Nurlu sabah” milli səs yazma şirkətləri tərəfindən buraxılmışdır.

Azer Aliyev (b. 1974, Inekbogan village, Gedabey district/Azerbaijan) was interested in ashig music since his childhood. In 1992-96 he served for the National Army, and in his free time used to perform ashig music with an amateur folk instrumental ensemble. Since 2001 he has been a member of the Union of Azerbaijani ashigs, and took part in different public concerts and national festivals. In 2004 he was invited to perform in Kazan (Tatarstan) at the annual national festival “Sabantuy”.

Azer Aliyev is a frequent guest of the popular national TV and radio programs dedicated to the ashig art. His recordings of ashig music are kept in the “golden fund” of the State Radio company; his CD and DVD albums were released by “Sabuhi” and “Nurlu Sabah” national sound recording companies.

DƏMİR VƏLİYEV

(təv.1972, Arabazı kəndi, Gədəbəy rayonu/Azərbaycan)

Aşıq ailəsindəndir. Onun babası Hüseyn Quliyev şagirdləri arasında İmran Həsənov və Səyad Pənahov kimi tanınmış aşıqlar olan ustad-aşiq hesab edilirdi. Dəmir Vəliyev öz qeyri-formal aşiq təhsilini 15 yaşında başlamışdır. Beş il ərzində o, aşiq İmran Həsənovun şagirdi olmuş, bütün toy məclisləri, xalq şənlikləri və digər ənənəvi aşiq toplantılarında onu müşayiət etmiş, aşiq repertuarı və aşiq məclislərini idarə etmə qaydalarını canlı olaraq ondan öyrənmişdir. Onun ustadından öyrəndiyi repertuara 100-ə yaxın klassik aşiq mahnısı, “Abbas və Gülgöz”, “Qurbani”, “Əsli-Kərəm”, “Aşiq Qərib” və s. kimi böyük dastanlar və zox sayda rəvayət və hekayələr (Aşiq Ələsgər və Aşiq Alının səyahətləri haqda hekayələr) daxildir.

1993-cü ildə Dəmir Vəliyev Gədəbəydən Bakıya köçmüşdür. Bu

gün o, Gədəbəy (qərb) mühitinin tanınmış aşıqlarından biridir; o, tez-tez kütləvi konsertlərdə ifa edir, müxtəlif milli televiziya və radio proqramlarında aktiv iştirak edir. 2002-ci ildə o, Türkiyədə keçirilən Aşiq Beysəlin xatirəsinə həsr olunan Festivalın laureatı olmuşdur. O tez-tez İran, Rusiya, Özbəkistan və Qırğızıstanda keçirilən konsert, xalq şənlikləri və özəl yığıncaqlarda ifa edir. 2003-2004-cü illərdə onun ifası “Koroğlu” və “Molla Cüma” kinofilmləri üçün lentə yazılmışdır. “Böyük şahinlər” və “Səbuhi” milli səsyazma şirkətləri tərəfindən iki olmaqla onun dörd diskini buraxmışdır.

Dəmir Vəliyev həm də aşiq şeirləri yazır; o, 80-dən çox şeirin müəllifidir. Onun bəzi şeirləri Gədəbəyin yerli “Tərəqqi” qəzetində dərc olunmuşdur. O, Azərbaycan aşıqlar Birliyinin üzvüdür.

Dəmir Vəliyev (b. 1972, Arabachi village, Gedabey district/Azerbaijan) comes from the ashig family; his grandfather Huseyn Guliyev was regarded as an ashig-“ustad” (master) who had such renowned ashigs as Imran Hasanov and Sayad Panahov among his apprentices. Dəmir Vəliyev started his non-formal ashig education at the age of 15. During five years he has been an apprentice to ashig Imran Hasanov, joining him at all wedding parties, folk festive events, and other traditional ashig gatherings, and taking vivid lessons of the ashig repertoire and

rules of leading *ashiq majlis*'es. The repertoire he has learned with his master includes about 100 classical *ashiq* melodies, a few large *dastans*, such as "Abbas-Gulgez", "Gurbani", "Asli-Kerem", "Ashiq Garib" and others, and many "ravayat", "hekaye" ("stories" about Ashiq Alasgar's and Ashiq Aly's travels).

In 1993 Damir Veliyev moved from Gedabey to Baku. Today, he is well-known as an *ashiq* of Gedabey (western) milieu; he often performs at public concerts, takes active part in different national TV- and radio programs. In 2002 he became a laureate of the Festival named after Ashiq Beysal in Turkey. He often performs at concerts, festive events and private parties in Iran, Russia, Uzbekistan, and Kyrgyzstan. In 2003-2004 his performances were recorded for the movies "Koroplu" and "Molla Juma". National sound recording companies "Boyuk shahinler" and "Sabuhi" released his four CDs, each by two ones.

Damir Veliyev also writes *ashiq* poems; he is an author of more than 80 poems. Some of his poems were published in the local newspaper "Tərəggi" ("Progress") in Gedabey. He is a member of the Union of Azerbaijani *ashiqs*.

Gəncə:

AYTƏKİN ƏKBƏROVA

(təv. 1976, Gəncə/Azərbaycan)

Müasir Azərbaycan aşığırları arasında ön istedadlılardan biridir. O, Aşıqların o nadir qrupuna aiddir ki, musiqi və bədii zəkasını ifa sənətilə birləşdirmişdir. O, çox sayda şeir və mahnıların müəllifidir və onun ifa tərzii təsirli və emosionaldır. O, yeddi yaşından saz çalır və onun ilk müəllimi atası olmuşdur. Bir neçə il o, tamaşaçılar qarşısında bacısı rəhmətlik Gültəkinlə duetdə ifa etmiş və bu kiçik ansambl həmişə böyük uğur qazanmışdır. Aşıq Aytəkin Əkbərova tez-tez milli radio və televiziya kanallarında çıxış edir. 1991-ci ildə o, tanınmış azərbaycanlı ənənəvi musiqi ifaçıları ilə birgə Almaniyaya səfər etmişdir. 2004-cü ildə o, Respublika Aşıq Müsabiqəsində birinci yeri qazanmışdır, 2007-ci ildə o, Türkiyədə Çıldırda keçirilən Aşıq Şənliyin xatirəsinə həsr olunmuş aşıq festivalında böyük uğurla çıxış etmişdir.

Ganja:

Aytekin Akbarova (b. 1976 Ganja/ Azerbaijan) is one of the most talented among contemporary Azerbaijani ashigs. She belongs to a rare type of the ashig who combine both musical and poetic gifts with performing art. She is an author of many poems and melodies, and her performing manner is expressive and emotional. She has been playing saz since seven years old, and her first teacher was her father. For many years she has performed publicly in duet with her late sister Gultekin, and this small ensemble was always a great success. Ashiq Aytekin Akbarova often performs on the national radio and TV channels. In 1991 she toured in Germany along with a group of well-known Azerbaijani traditional musicians. In 2004 she won the first prize at the Republican Ashiq Competition, in 2007 she performed with a great success at the ashig festival named after Ashiq Shenlik in Chyldyr in Turkey.

Şirvan:

ƏHLİMAN RƏHİMOV

(təv. 1955, Bərgüşad kəndi, Ucar rayonu/Azərbaycan)

Aşiq ailəsindən deyil; onun valideynləri məktəbdə ədəbiyyatı tədris etmişlər və onun Azərbaycan klassik və aşiq poeziya və ədəbiyyatına olan böyük maraq və dərin bilikləri onlardan miras qalmışdır. Aşiq sənəti öz sinkretizmliliyi ilə fərqlənir; aşığın yaxşı səsi olmalı, peşəkar səviyyədə saz çalmalı, aşiq şeiri və dastanları haqda dərin biliklərə malik olmalı və ən nəhayət, “məclisi” (ev və ya toy məclislərini) idarə etməyi, başqa sözlə tamaşaçıları layiqli şəkildə əyləndirməyi bacarmalıdır. Əhliman Rəhimov aşiq sənətinin sirlərini Şakir Hacıyev, Əhməd Rüstəmov və Fərhad Sultanov kimi Şirvan aşiq mühitinin ustadlarından öyrənmişdir. O, peşəkar aşiq fəaliyyətinə 1973-cü ildə toy məclislərində, milli bayram şənliklərində və kütləvi konsertlərdə ifa etməklə başlamışdır. Onun Şirvan aşıqlarının 1978-ci ildə Salyanda keçirilən müsabiqəsində iştirakı ona birinci yerlərdən

birini gətirdi. 1985-ci ildə o, SSRİ-nin İkinci Dünya Müharibəsi qələbəsinin 40 illiyinə həsr olunmuş Bakı festivalının laureatı olmuşdur. Həmin il o, Moskvada keçirilən festivala dəvət olunmuşdur. O, Rusiya, Ukrayna, Türkiyə, İran və Misirin müxtəlif səhnələrində çıxış etmişdir; “Səbuhi” milli səsyazma şirkəti onun yeddi diskini buraxmışdır; onun lent yazıları Dövlət Radiosunun arxivində saxlanılır və o, tez-tez özü, bəzən də tələbələr ilə birgə milli televiziya proqramlarında iştirak edir. Əhliman Rəhimov 1989-cu ildə bitirdiyi Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində aşiq sənətini tədris edir, o, “Əməkdar incəsənət işçisi” fəxri adının daşıyıcısıdır.

Shirvan:

Ahliman Rahimov (b. 1955, Bargushat village, Ujar district/ Azerbaijan) does not come from ashik family; his parents taught literature at school, and from them he inherited his great interest to and deep knowledge of Azerbaijani classical and ashik poetry and literature. The art of ashik is distinguished by its syncretism; the ashik is expected to have a good voice, to play saz on professional level, to have extensive knowledge of ashik poetry and dastans, and, the last but not the least, to possess the art of leading the “majlis” (home or

wedding parties) i.e., the art of entertaining the public in a respectable way. Ahliman Rahimov is one of those few ashiks who are also known for their special ability to lead the majlis.

Ahliman Rahimov learned the secrets of the ashik art from such ustads of the Shirvan ashik milieu as Shakir Hacıyev, Ahmed Rustamov, and Farhad Sultanov. He started his activity as a professional ashik in 1973 with performing at weddings, folk festive events, and public concerts. His participation in a contest among Shirvan ashiks in 1978 in Saliyan brought him one of the first prizes. In 1985 he became a laureate of the Baku festival dedicated to the 40- anniversary of the victory of the USSR at the World War II. The same year he was invited to the festival in Moscow. He performed on different stages of Russia, Ukraine, Turkey, Iran, and Egypt; the “Sabuhu” national sound recording company released his seven CDs; his recordings are kept in the archive of the State Radio, and he often takes part in national TV programs, sometimes along with his students.

Ahliman Rahimov teaches the ashik art at the State University of Culture and Art that he graduated in 1989, he is a holder of the national title the “Honored worker of culture”.

CD-I

Göyçə:

FAMİLƏ İSKƏNDƏROVA

1. *Qəhrəmani*
2. *Misri (duet Şöhrət Kərimov ilə)*
- MEHDİ MƏSUMOV
3. *Mixəyi*
4. *Ağır Şərili*
- İXTİYAR QOCAYEV
5. *Zarıncı*
6. *Şağayı gəraylı*

Kəlbəcər:

- ƏDALƏT QARAŞOV
7. *Yanığ Kərəmi*
 - ƏFQAN MƏMMƏDOV
 8. *Dilqəmi*
 - ŞÖHRƏT KƏRİMOV
 9. *Kəşişoğlu*
 10. *Cəngi Koroğlu*

Qazax:

SOLMAZ KOSAYEVA

11. *Qazax səbzəsi*
- AVDİ MUSAYEV
12. *Bəhməni*
- İLHAM ASLANBƏYLİ
13. *Şah sarayı*

Borçalı:

- CAHANGİR QULİYEV
14. *Mansırı*

Şirvan:

- ƏLİ TAPDIQ OĞLU
15. *Pəşro*

CD-I

Goycha:

FAMİLƏ İSKƏNDAROVA

1. *Qəhrəmani*
2. *Misri (duet with Shohrat Kerimov)*
- MEHDİ MASUMOV
3. *Mikheyi*
4. *Ağır Şərili*
- İKHTİYAR GOJAYEV
5. *Zarynji*
6. *Şağayı gəraylı*

Kelbajar:

- ADALET GARASHOV
7. *Yanığ Keremi*
 - AFGAN MAMMADOV
 8. *Dilgəmi*
 - SHOHRAT KƏRİMOV
 9. *Keshishoglu*
 10. *Jangi Koroglu*

Gazakh:

SOLMAZ KOSAYEVA

11. *Gazakh Sabzasi*
- AVDY MÜSAYEV
12. *Bahmani*
- İLHAM ASLANBƏYLİ
13. *Shah sarayı*

Borchaly:

- JAHANGİR GULİYEV
14. *Mansyry*

Shirvan:

- ALİ TAPDYĞ OĞLU
15. *Peshro*

CD-II

Tovuz:

FƏRMAN XUDU OĞLU

1. Orta Saritel

2. Dübeyti

İLHAM ƏSGƏROĞLU

3. İncəgülü

FÜRUDİN HÜSEYNOV

4. Ruhani

ZÜLFİYƏ İBADOVA

5. Azaflı dünyası

RAMAN AZAFLI

6. Misri

Gədəbəy:

ULDUZ QULİYƏVA

7. Göyçəgülü

SAYAD PƏNAHOV

8. Hüseyini

AZƏR ƏLİYEV

9. Köhnə Naxçıvani

SƏRDAR MƏMMƏDOV

10. Baş saritel

DƏMİR VƏLİYEV

11. Meydan Koroğlu

Gəncə:

AYTƏKİN ƏKBƏROVA

12. Kərəm gözəlləməsi

Şirvan:

ƏHLİMAN RƏHİMOV

13. Sallama gəraylı

CD-II

Tovuz:

FARMAN KHUDU OĞLU

1. Orta Sarytel

2. Dubeyti

İLHAM ASKEROĞLU

3. İnçagulu

FURUDİN HUSEYNOV

4. Ruhani

ZÜLFİYA İBADOVA

5. Azaflı dünyası

ROMAN AZAFLI

6. Misri

Gədəbəy:

ULDUZ GULİYƏVA

7. Gochagulu

SAYAD PANAHOV

8. Huseyni

ASER ALİYEV

9. Kohne Nakhchivani

SARDAR MAMMADOV

10. Bash sarytel

DAMİR VƏLİYEV

11. Meydan Koroglu

Ganja:

AYTAKİN AKBAROVA

12. Kerem gozellemesi

Shirvan:

AHLİMAN RAHİMOV

13. Sallama geraylı

AZƏRBAYCAN AŞIQLARI
Ashiqs of Azerbaijan